

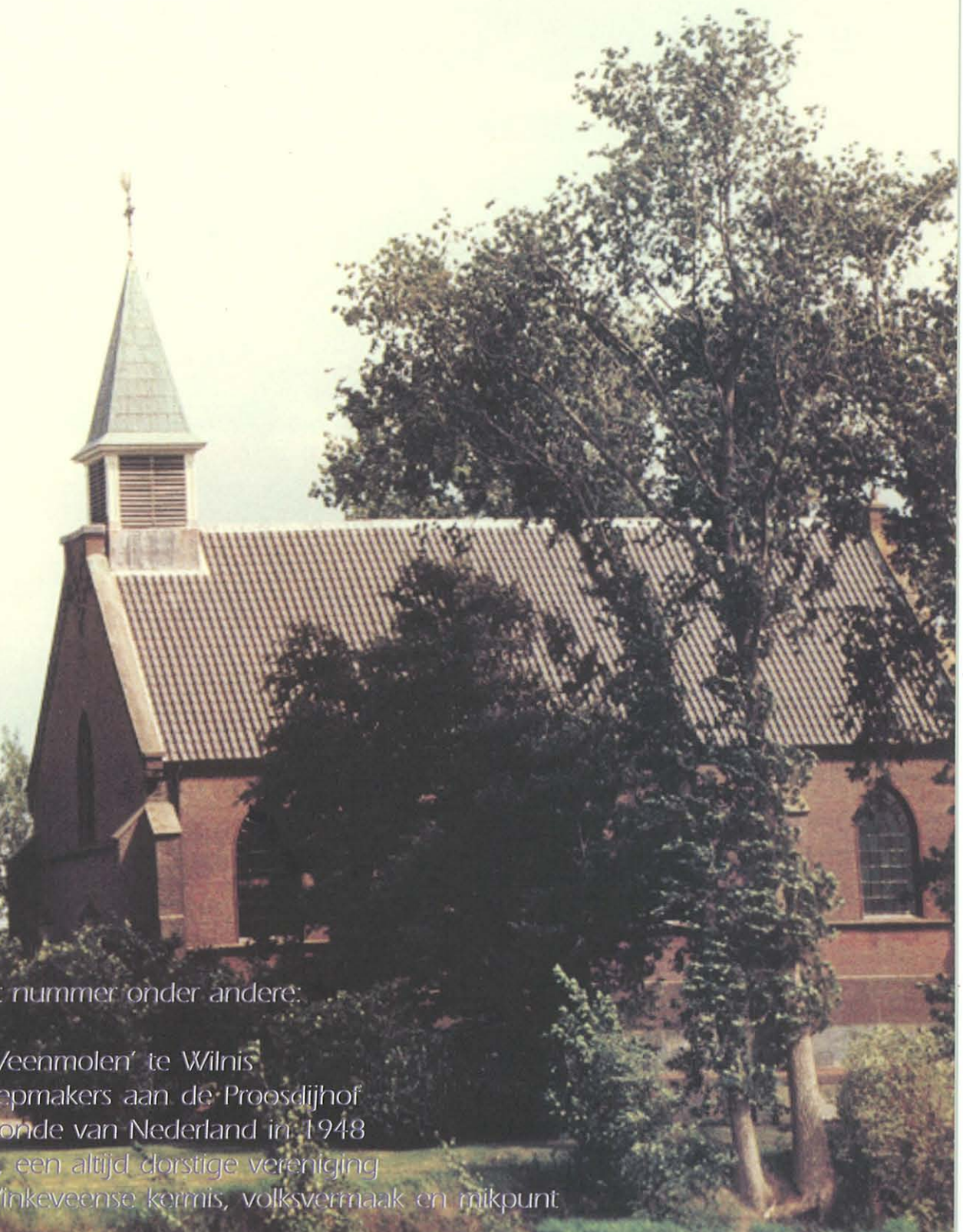
DE PROOSDIJKOERIER

september 2000, jaargang 16 nummer 3

De Proosdijkoerier is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' opgericht 20 september 1984

In dit nummer onder andere:

De 'Veenmolen' te Wilnis
Scheepmakers aan de Proosdijhof
De Ronde van Nederland in 1948
VIOS, een altijd dorstige vereniging
De Vinkeveense kermis, volksvermaak en milkpunt





Bij de voorplaat

Kopergravure van Waverveen uit 1736 naar J.C. Philips. Links de tweede Gereformeerde kerk die in de eerste helft van de 18^{de} eeuw werd gebruikt. Deze kerk stond schuin tegenover de plaats, waar alle andere Waverveense kerken gestaan hebben en waar ook de huidige kerk staat. Via een ophaalbrug kwam men in de "Kerkweg", ook wel het "Kerkepad" genoemd. Zo kon men dan op het kerkhof komen en op de plaats waar traditioneel de kerken van Waverveen hebben gestaan. De huizen aan de zuidkant van de Waverveense dijk waren alleen maar via draaibruggetjes bereikbaar.

(Collectie Gemeente-archief De Ronde Venen)

Wilt u ook een bijdrage leveren aan de volgende aflevering van 'De Proosdijkoerier', dan kunt u die sturen naar het redactieadres vermeld op pagina 135.

De tekst graag getypt of op diskette (1.44 Mb) in RTF, MS-Words of WP-formaat.

U kunt ook uw bijdrage per E-mail sturen.

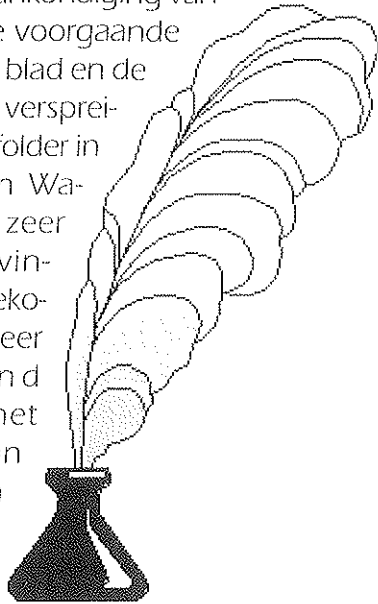
De sluitingsdatum voor de volgende 'Proosdijkoerier' is:

*woensdag
1 november 2000*

- 99 Van de voorzitter
- 100 Van de redactie
- 101 Opgravingen in Mijdrecht, een korte impressie
- 106 VIOS, een altijd dorstige vereniging
- 121 Scheepmakers aan de Proosdijhof
- 125 'De Veenmolen' te Wilnis
- 128 De Ronde van Nederland in 1948
- 130 De Vinkeveense kermis, volksvermaak en mikpunt
- 134 Doortje Spaan
- 135 Bestuur en redactieadressen

R Vinkeveen en de Tweede We-

E Na de aankondiging van
T dit boek in de voorgaande
T editie van ons blad en de
I huis-aan-huis versprei-
T ding van een folder in
Z Vinkeveen en Wa-
R verveen zijn zeer
O veel inschrijvingen binnegeko-
O men. Dit is zeer
V verheugend
D waardoor het
E realiseren van
D het uitgeven
V van het boek
E haalbaar
D lijkt. Laatste-
V lijk zijn nog belangrijke aanvullende bron-
N nen beschikbaar gekomen, die door de au-
N teur Adriaan Turkenburg alsnog in het ma-
N nuscript zijn verwerkt. Wij streven er naar
N dat het boek in oktober of november kan
N verschijnen. Nadere mededelingen zullen
N volgen in de plaatselijke pers.



V Antiquariaat "Dat Narrenschyp"

E In het voormalige politiebureau in
D Vinkeveen heeft de heer Jaap van de
E Bovenkamp een antiquariaat van prenten,
D kaarten en boeken gevestigd. Voor verza-
E melaars maar ook voor andere belang-
D stellenden is het de moeite waard eens bij
V hem binnen te lopen en een praatje met
E de eigenaar te maken. Van de Bovenkamp
D werkt samen met de op dit terrein in Vinke-
V veen en omgeving bekende ds. Rienks.

N Micro-fiches in het archief

V Sedert enkele weken beschikt het
A streekarchivariaat in Mijdrecht over een vol-
N ledige verzameling micro-fiches betref-
V fende de openbare registers van de bur-
A gerlijke stand van alle voormalige
N Rondeveense en Abcoude gemeenten. Deze ontwikkeling heeft een drietal zeer

positieve kanten. Ten eerste heeft de genealoog de vrijheid om, zonder het personeel te belasten met zijn verzoeken, over alle gegevens te beschikken. Ten tweede is het voor het dienstdoende personeel een verlichting omdat niet steeds opnieuw registers moeten worden opgezocht en beschikbaar worden gesteld. Ten derde behoeven de zeer waardevolle registers van de burgerlijke stand niet meer te worden geraadpleegd. Door het steeds weer opnieuw raadplegen van deze boeken treedt onaantvaardbare slijtage op. Hieraan is nu een einde gekomen. Een en ander is een zeer positieve ontwikkeling. Wij hopen dat binnenkort ook de oude bevolkingsregisters op micro-fiches worden opgenomen, zodat voor genealogen alle bronnen binnen handbereik komen.

Extra dik nummer !

Het derde nummer van de Proosdijkoerier is dikker dan normaal. Op verzoek van de redactie heeft het bestuur daarvoor toestemming gegeven, omdat een aantal artikelen betrekking heeft op tamelijk 'actuele' zaken. In de rubriek van de redactie (pagina 100) wordt hierop nader ingegaan.

Zelfs in het zomerseizoen blijft het aantal leden van de vereniging groeien. Sedert 20 mei hebben zich de onderstaande leden aangemeld. Het ledental nadert de 540. Jaren geleden was het streven gericht op 600 leden zonder daarbij een datum te noemen. Het leek een utopie maar nu in het jaar 2000 begint het er op te lijken. Dus op naar de 600 leden.

De onderstaande nieuwe leden heten wij *van harte welkom* in onze vereniging.

W.H. van Beek	Hillegom
A.W.M. van Dijk	Mijdrecht
J. van Dijk	Mijdrecht
H.G.J. Driedonks	Wilnis
W.A.C. Hol	Vinkeveen
L. van Schaik	Mijdrecht
G. Veerhuis	Schaijk
H. Zaal	Vinkeveen

Meer 'actuele' inhoud

De Mijdrechtse Show- & Marchingband VIOS bestaat deze maand 100 jaar. In een artikel worden de eerste 40 jaar van de muziekvereniging beschreven. Tegenover de RABO-bank en naast de showroom van autobedrijf Van Nieuwkerk, bij de rotonde van Bozenhoven, verrijst de 'Proosdijhof' op een locatie waar vroeger schepen werden gebouwd. Stef Veerhuis blikt terug op die historie. Paul Hoogers en Herman Lefers geven een impressie van een opgraving in Mijdrecht, op de plek waar nu het nieuwe kantoorpand van de ABN-AMRO is gevestigd. De redactie stelt de bijdragen van de heren Hoogers, Lefers en Veerhuis bijzonder op prijs.

Er is aandacht voor een burenruzie in Waveren Botshol, die zich aan het begin van de 19e eeuw afspeelt. Een 61-jarige vrouw moet daarvoor boeten in het spinhuis. Het verleden van Vinkeveen herleeft in de geschiedenis van de kermis. Hoe lang en tot hoe laat mag dat volksvermaak duren van de bestuurders en welke argumenten worden daarbij gebruikt? In een ander artikel komt de beleving van de zondagsrust in het plassendorp aan de orde. Voor Wilnis is eveneens aandacht. Aan het gemeentebestuur is in september een rapport aangeboden dat ingaat op de bouwhistorie en de waardstelling van de 'Veenmolen'. In dit nummer een samenvatting van die interessante publicatie.

CD-ROM

Veel bewondering heeft de redactie voor de activiteiten en inzet van Johan Klijn, die zich in stilte bezighoudt met de presentatie en bereikbaarheid van onze vereniging op het internet. Bovendien heeft hij recent een gigantische monnikenklus geklaard. De jaargangen één tot en met twaalf van ons verenigingsblad zijn door hem op CD-rom gezet. Alle nummers die verschenen in de periode 1985-1997 zijn nu op de computer te raadplegen. Met de bijgeleverde zoekfunctie kunnen alle ar-

tikelen op velerlei manier worden ontsloten. Dankzij de activiteiten van Johan Klijn is de historische vereniging in staat om zich op zeer moderne wijze te presenteren. Het is aan het bestuur om te beslissen of en tegen welke voorwaarden de CD-rom ter beschikking kan worden gesteld aan geïnteresseerden.

Oproep

Diverse artikelen over Vinkeveen zijn in voorbereiding. Het betreft de geschiedenis van het zwemmen in de zwembaden aan de Baambrugse Zuwe (voor de oorlog) en aan de Herenweg. Daarnaast wordt de (voor)geschiedenis van de zandzuigerij in de Vinkeveense plassen onderzocht. De redactie stelt het bijzonder op prijs als lezers die van genoemde onderwerpen foto's bezitten (over de periode 1935-1970), hun beeldmateriaal voor publicatie beschikbaar willen stellen. De redactie maakt daarvan dan graag een computerafdruk. Ook is de redactie op zoek naar foto's, die een (algemeen) beeld geven van (het leven in) Vinkeveen direct na de oorlog. Daarover is in 1946 een kritisch rapport verschenen. In dat verband verzoekt de redactie om inlichtingen over de heer D. van Ruller, destijds werkzaam als belastingambtenaar. We vernemen graag of iemand nadere gegevens (foto's?) kan verschaffen over Klaas Querner. Aan het begin van de 20e eeuw woont hij in Mijdrecht. Hij is achtereenvolgens schoolmeester aan de openbare school in De Hoef en in Mijdrecht. Daarnaast is hij op maatschappelijk terrein zeer actief. In 1927 verhuist hij naar Amsterdam.

Tenslotte een oproep tot het aanleveren van kopij. Daaraan is dringend behoefte. Want hoewel ons verenigingsblad op meer dan 500 adressen wordt bezorgd en gelezen, is er slechts een uiterst kleine groep auteurs, die op vrijwillige basis onderzoek doet en daarover artikelen schrijft. Eigenlijk is die basis veel te smal. Aarzel daarom niet om contact op te nemen met de redactie als u een idee of materiaal heeft voor een publicatie. Misschien wilt u zelf een artikel schrijven voor de Proosdijkoerier. Vanzelfsprekend kunnen we u daarbij behulpzaam zijn. Met belangstelling wachten we op reacties.

Jan Rouwenhorst

Opgravingen in Mijdrecht, een korte impressie.

door Paul Hoogers en Herman Lefers

In het voorjaar van 1998 benaderde de heer Johan Veerhuis, eigenaar van het gelijknamige bouwbedrijf, de historische vereniging De Proosdijlanden met de vraag of zij mogelijk geïnteresseerd was in een archeologisch onderzoek in de Dorpsstraat te Mijdrecht. Daar zou zijn firma, voorafgaand aan de bouw van een bankkantoor, enige panden slopen. Gezien de ligging van de plek, net buiten het oude centrum van Mijdrecht, was de heer. Veerhuis van mening dat de plek interessante gegevens zou kunnen opleveren. De historische vereniging reageerde positief en zocht via H. Lefers opnieuw contact met de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN), de vereniging voor Nederlandse amateurarcheologen, afdeling Amsterdam. Het overleg tussen de firma Veerhuis, de historische Vereniging en de AWN resulteerde in een plan de campagne. Dit bestond uit twee fases. Eerst zouden de historische vereniging en de AWN op het perceel en in de huizen enkele boringen uitvoeren. Indien deze iets opleverden, kwam er een vervolg. Daarbij zou er een proefsleufje worden gegraven. Een en ander was echter wel afhankelijk van het resultaat van het bodemonderzoek. Toen na enige dagen bleek dat de bodem niet verontreinigd was, konden we beginnen.

Problemen bij onderzoek

In juni '98 startte het onderzoek. Op het perceel werden toen een groot aantal boringen verricht. Deze moesten niet alleen informatie opleveren over natuurlijke opbouw van de bodem, maar ook over de (mogelijk) aanwezige middeleeuwse bewoning. Het onderzoek werd evenwel bemoeilijkt doordat in het huis, in duidelijke tegenspraak met hetgeen wij verwacht hadden, nog steeds de (planken)vloer lag. Daarop vastgeschroefd zat spaanplaat. Op de spaanplaat met tapijt lag zachtboard. Dit werd weer bedekt door gelijmd tapijt. Het verwijderen van deze materialen verliep zeer moeizaam.

Daarna volgde een tweede tegenvaller. De bodem van het perceel was namelijk overal verontreinigd met baksteenpuin. Het was diverse malen onmogelijk om diep te boren waardoor er opnieuw moest worden begonnen. Een inspannende en tijdrovende klus. Daarnaast hadden we de pech dat de zuidwestkant van het perceel verontreinigd was met stookolie zodat we aldaar helemaal niet konden boren. Noodgedwongen moesten we het aantal boringen

dus beperken. Daardoor kregen we geen goed beeld van de opbouw van de bodem.

Het was intussen wel duidelijk dat in de 18^e en 19^e eeuw ter plaatse stevig was opgehoogd. Oudere overblijfselen konden we echter niet traceren. Een -onder de vloer van het voorhuis aangetroffen- zwarte, humeuze laag leek echter veelbelovend. Daarop besloten we om verder te gaan.

Hoewel de eerste fase dus eigenlijk in mineur werd afgesloten, hadden we ook nog iets aardigs gevonden. Ongeveer 1,5 meter achter de rooilijn (bebouwing) van de Dorpsstraat traceerden we namelijk de zandige vulling van de oude bermsloot.

Eind september 1998 groeven we in de woonkamer een proefsleuf. Deze -ongeveer drie meter lange en een meter brede sleuf lag haaks op de Dorpsstraat. De sleuf begon 1,5 meter achter de rooilijn van de Dorpsstraat, net buiten de bermsloot. Opnieuw werd het onderzoek vertraagd door de aanwezigheid van puin. Daarnaast hadden we ook nog de pech dat midden in de sleuf een groot stuk beton lag. Dit blok, 1 meter lang, 50 cm breed en 20 cm dik, belem-



Voormalig winkelpand aan de Dorpsstraat te Mijdrecht waar de opgraving werd gedaan. (Foto Herman Lefers)

merde de voortgang van het onderzoek aanzienlijk. Het handmatig verwijderen ervan, met koevoet en stootijzer, bleek namelijk een zeer moeizaam proces.

Hoewel we veel werk verzetten, de sleuf zelfs naar achteren uitbreidden, vielen de resultaten eigenlijk tegen. Zo vonden we, en dat hadden we eigenlijk toch wel min of meer verwacht, geen middeleeuwse bewoningssporen. In de 16^e eeuw en gedurende de eerste helft van de 17^e eeuw -we vonden één scherfje uit het begin van de 17^e eeuw- was het perceel waarschijnlijk niet in gebruik. Tegen het einde van de 17^e eeuw nam de menselijke activiteit toe. Net boven het natuurlijk veen lag een bruin, ongeveer 10 cm dik laagje, waarin we enige scherven vonden. In en gedeeltelijk boven dit laagje vonden we de overblijfselen van een eenvoudige fundering. Zo lag net boven het natuurlijk veen een plavuizen vloertje. Vlak ernaast stonden enkele paaltjes, deze ondersteunden

een 10 cm breed en 40 cm lang plankje. Het formaat van de plavuizen (24 x 24 x 3 cm) en de oranje kleur sluit een laat 17^e eeuwse datering niet uit.

In de 18^e eeuw wordt het perceel intensiever gebruikt. De bruine laag werd aan de bovenzijde afgedekt met een ruim 80 cm dikke ophogingslaag. Erin vonden we hoofdzakelijk 18^e eeuwse materiaal. Enkele laat 17^e eeuwse scherven zijn er vermoedelijk toevallig in verzeild geraakt. Men heeft dit pakket waarschijnlijk gebruikt ter versteviging van de bodem. Het is echter onduidelijk waar het gevonden materiaal vandaan komt. Mogelijk was het een stortplaats. Het kan echter ook afkomstig zijn van bewoning. In deze laag lag een rij, dicht tegen elkaar geplaatste, verticaal staande dakpannen. De ruim een meter brede laag vormde een stevige constructie. Mogelijk is het de basis van een muur geweest. Het is echter niet ondenkbaar dat er een straatje lag. Het geheel is waarschijn-

lijk van 19^e eeuwse origine en toen ingegraven in de oudere laag. Aan de bovenzijde werd het ophogingspakket begrensd door een zwarte, ongeveer 40 cm dikke, humeuze laag. Deze laag leverde opnieuw 18^e en 19^e eeuws materiaal op.

Uiteindelijk vielen de resultaten van het onderzoek eigenlijk tegen. We hadden er veel meer van verwacht. Daarvoor zijn diverse oorzaken. De belangrijkste is echter wel dat de opgraving zeer kleinschalig was. Gezien het instortingsgevaar (we groeven namelijk in de kamer van een woonhuis) moesten we minimaal 1 meter van de funderingen afblijven. Dit beperkte de omvang van de sleuf. Daarnaast was het te onderzoeken oppervlak, een woonkamer 'breed', zeer beperkt. Verder was het afvoeren van de grond zeer problematisch. Het gronddepot lag eveneens in de woonkamer. Daardoor was het bijna onmogelijk om bepaalde vondsten en lagen met elkaar te combineren. Verder was het licht beperkt, het waarnemen van profielen en het constateren van verschillen tussen de grondlagen was daardoor niet makkelijk. Concluderend kunnen we zeggen dat het perceel in de middeleeuwen braak lag. In het laatste kwart van de 17^e eeuw was het perceel vermoedelijk bebouwd. Daarna stonden er altijd huizen.

Onderzoekresultaten

De gegevens van een opgraving moeten zodanig worden vastgelegd, dat de resultaten later kunnen worden begrepen, en eventueel gekoppeld aan de gegevens van andere opgravingen. Daartoe worden o.a. vastgelegd waar de opgraving geweest is, op welke diepte (met NAP gegevens), en hoe de opbouw van de ondergrond was (het profiel). Ook moet de kompasrichting worden aangegeven (de noordpijl).

De NAP hoogte van de opgraving is verkregen met behulp van de mensen, die toentertijd bezig waren met de riolering in de Dorpsstraat. Deze personen hebben ons de NAP hoogte gegeven van een steen in de gevel van het pand van juwelier Swaab, zodat wij niet naar

een officieel punt hoefden te zoeken op grotere afstand.

Het profiel is opgemeten in de woonkamer van Dorpsstraat 7 (dit vertrek was het meest toegankelijk) en ligt ongeveer evenwijdig aan de scheiding met de bureu.

De bovenste laag van het profiel lag op -1.42 m en reikte tot -1.75 m. Dit is laag 98.1 (zwarte ophoging) Daaronder (laag 98.2) een laag tot -2.15 m, een veraarde veenlaag (bruin) Deze bruine ophoging met puin lag op een bruine laag met weinig puin (98.3), en op een andere bruine laag (met puin en wat scherven, 98.4, in een ander deel van de put), op -2.51 m overgaand in de onderste laag veraard veen (98.5), die direct op het natuurlijke veen lag. De rode dakpannen(2) lagen met de bovenkant op -1.76 m, en de grijze dakpannen(1) op -2.25 m. Het hout daarnaast op -2.16 tot -2.24 m, net als de plavuizen en de paaltjes naast het hout. De diepste paal is gevonden op -2.43 m.

Enkele typische vondsten uit de verschillende lagen zijn gedateerd.

Dateringen van de verschillende lagen in de opgraving van Mijdrecht 1998

Lagen:

98.1 = zwarte bovengrond / stort

98.2 = veraarde veenlaag(diep)

98.3 = diepe bruine laag. (zie 98.2)

98.4 = hoge bruine laag (zie 98.2)aparte plaats

98.5 = onderste laag (vlak boven het natuurlijk veen)

Laag 1

Stort / zwarte ophogingslaag (98.1)

Deze laag bevatte verreweg het meeste materiaal.

Te dateren:

a. een wand van een kruik of pot, die was gemaakt van wit-bakkende klei, inwendig met gele glazuur, en uitwendig geel met bruine vlekken. Dit materiaal is gemaakt tussen 1720 en 1760.

b. twee wanddelen van een kruik van steengoed, waarvan de buitenkant was bedekt met gevlekt zoutglazuur (een baardman-kruik ?), te dateren tussen 1550 en 1650.

Laag 2

Veraarde veenlaag (98.2) Onderste deel bruine ophoging

Deze laag bevatte als bijzonderheid een stuk lood van een glas-in-lood raam.

Te dateren materiaal:

- rood-bakkend aardewerk, met bruin glazuur (7 randen en 5 wanden)
- wit-bakkend aardewerk met groen en geel glazuur, te dateren als XVIId

Laag 3

Bruine ophoging (Hoog) Zie ook (98.2)

Te dateren materiaal:

- een voet van een kandelaar, roodbakkend (1600 - 1700)
- 3 randen van een geel/groen bord, waarvan de achterkant niet geglazuurd was (1650 - 1750)
- een rand van een bord (faience), bovenkant donkerbruin, met tekening, en achterkant niet geglazuurd (1680 - 1720 ?)

Dit bord komt overeen met een beschrijving en afbeelding in de VOM reeks, deel 1991-4, op pag. 63 en 64, nummers 9.8 - 9.9 en 9.11, allen gedateerd als XVIId (bord met doorsnede 21,5 - 22,5 cm, met tekst).

Laag 5

Bruine ophoging. Onderste niveau vlak boven natuurlijk veen (98.5)

Te dateren materiaal:

- een rand van een bord (faience), sterk gelijkend op laag 3 - c.
- een hoek van een tegel (bruin schildpad) 1750 - 1930
- een pijpenkop uit Gouda (zie hiernaast), met afbeelding van kroon, een snoek en 4 golven onder de naam GOUDA (1765 - 1775) in het boek 'Kleipijpen' van Krommenhoek en Vrij, afbeelding 519.

Wat het Kadaster kan vertellen

Om wat meer te weten te komen over de bewoners van de huizen nabij de Blokjesbrug, is het kadaster geraadpleegd in het gemeentearchief in Mijdrecht.

De start was de kaart met kadasternummers, zoals die gemaakt is rond 1830. Dit is de eerste opname van de gegevens voor het kadaster.

Deze gegevens werden gebruikt om belastingen op grond en gebouwen te berekenen. De kaart is beschikbaar in het archief van de Historische Vereniging en bestaat uit een aantal kaartbladen en de bijbehorende lijst van eigenaren.

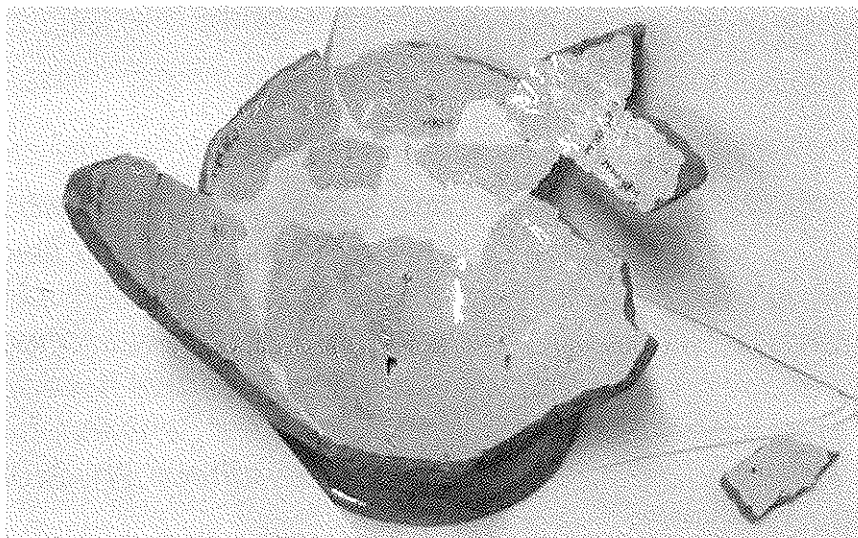
De eerste gegevens uit de kadasterboeken gaven al een goede indicatie van de beroepen van de bewoners van de huizen nabij de Blokjesbrug. Het huis op de hoek bij de brug was in het bezit van Thomas Liscamp, tapper. Dit betekent, dat dit een kroegje was. Dit perceel is later overgegaan op zijn weduwe en dochter, en daarna alleen op de dochter. Zij was eerst naaister, maar is later vermeld als tapster. Dit huis en erf, met tuin en water, is in 1895 verkocht aan Gerrit Pieneman. Deze Gerrit Pieneman was eerst tabaksverkopersbediende en werd later genoemd als winkelbediende. Na zijn overlijden is alles overgegaan op zijn weduwe, Antje Tukker.

In de gegevens van deze Gerrit Pieneman is te volgen wat er allemaal is gebeurd met de grond en gebouwen. In 1921 wordt er wat gesloopt en wordt het water gedeeltelijk gedempt. Dan wordt er een fabriek genoemd, met een huis, en op een afgesplitst deel komt de



muziektent. Als in 1934 het grootste deel wordt verkocht aan Jan Pieneman, sigarenfabrikant en winkelier en een deel aan de combinatie Jan Pieneman, sigarenfabrikant en winkelier en Jacobus Pieneman, tabaksfabrikant, dan wordt nog steeds genoemd de muziektent, maar ook een fabriek, twee huizen, een kerverij, en een sigarenfabriek

(wat hetzelfde kan zijn als de fabriek). Na een aanpassing in 1941 wordt de muziektent niet meer genoemd. Bij de verkoop in 1962 is er nog steeds sprake van een fabriek.



Witbakkend aardewerk met groen en geel glazuur

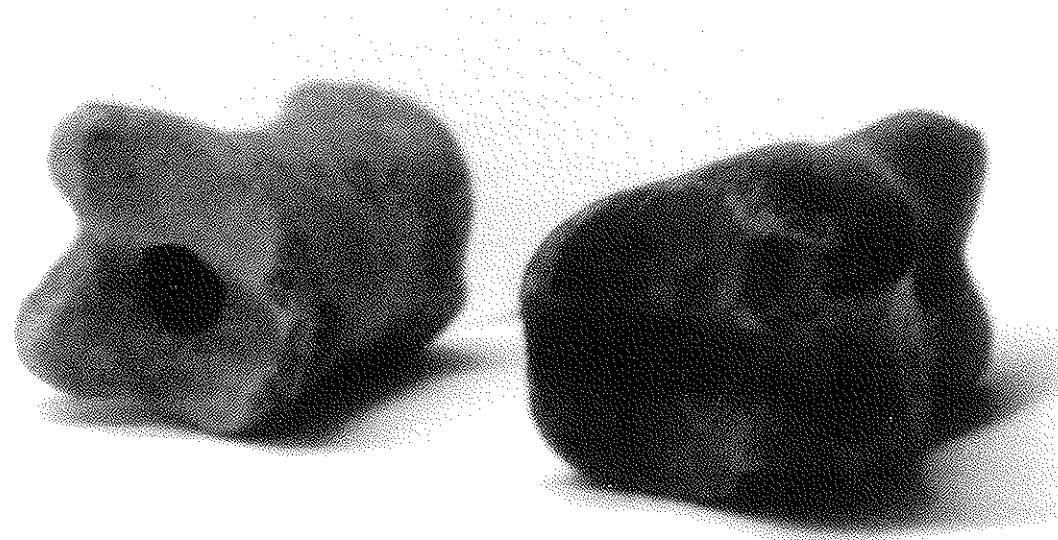
Naar aanleiding van de vondst van enkele koten bij de opgraving in Mijdrecht, volgt hier de uitleg van een spel, waarbij deze koten gebruikt werden. Koten zijn hielbeenderen van een schaap of rund. Ze werden in de slachttijd door kinderen verzameld.

Op de foto is duidelijk te zien, dat één van de gevonden koten uitgeboord is.

Het kootspel

De attributen

Het spel bestond uit het op één rij zetten van een aantal koten die vervolgens omgegooid moesten worden met een werpkoot. In elke koot was een rechthoek ingekerfd waarin een bepaalde waarde stond. De werpkoot had geen waarde. Deze was uitgeboord en met lood opgevuld. (Zie foto hieronder)



Het spel

Een groepje kinderen (of volwassenen) zet een aantal koten recht overeind tegen een muur. Eén van hen gooit met zijn werpkoot naar het rijtje. Hij wint alle koten die hij heeft omgegooid.

Spelvariant

Ligt de koot met de bolle kant naar boven dan wordt dat 'stooft' genoemd, terwijl de koot 'schijft' ligt als hij met de holle zijde naar boven terecht is gekomen. Twee jongens gooien

hun koot, degene die 'm het eerst stooft gooit, mag beginnen. Hij zet de koot van zijn vriendje recht overeind en werpt de zijne er tegen. De omver geworpen koot rolt weg, als hij weer stooft komt te liggen, dan is hij voor de gooier.

Varia

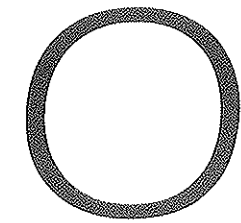
In de middeleeuwen was het een populair spel. Het werd soms zo fanatiek gespeeld dat de lokale bestuurders moesten ingrijpen. Zo vaardigden de burgemeesters van Brielle in 1568 een stadskeur uit waarbij het volwassenen en kinderen verboden werd om het te spelen op straffe van "upte verbeurte van tupperste cleet"

In een Haarlems keurboek uit 1557 staat het volgende verbod: "Dat geen kinderen opte kerkhoven van eenige godshuysen ende deser

steder huysen en werpen met 'steenen' of 'kooten' in de glasen, noch met ballen daarin en slaen opte bote van vijff stuyver, te verhalen opte ouders van de kinderen".

VIOS, een altijd dorstige vereniging

door Joop Frankenhuizen



Op 10 september 2000 bestaat de Mijdrechtse Show- & Marchingband 'Vooruitgang Is Ons Streven', beter bekend als VIOS, honderd jaar. Opggericht in een tijd waarin Mijdrecht zich langzaam probeert aan te passen aan steeds sneller gaande maatschappelijke ontwikkelingen om dan na een periode vol ups en downs bij het begin van de Tweede Wereldoorlog even het hoofd in de schoot te leggen. Hier volgt 40 jaar geschiedenis van een altijd dorstige vereniging, die het zonder beschermheer en later beschermvrouwe niet gehaald zou hebben.

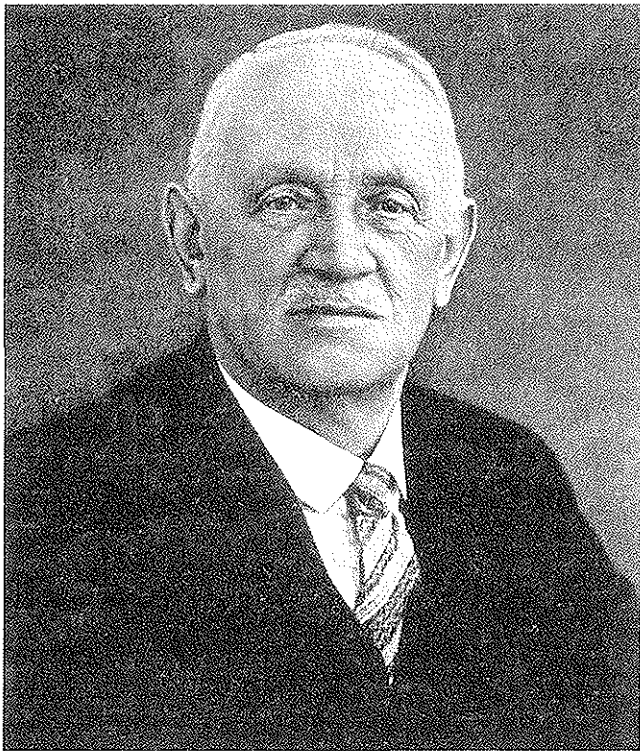
Mijdrecht rond 1900

Het dorp Mijdrecht telt rond de eeuwwisseling zo'n 3.500 inwoners met de mannen licht in de meerderheid. Er is maar één weg, de Heerenweg. Deze loopt van de Katholieke kerk in Driehuis tot aan Hofland. In het middelste deel spreekt men van de dorpsstraat, maar dat is niet de naam van de straat. De enige zijstraat is het straatje dat toegang geeft tot de Hervormde kerk. Een ander smal straatje wordt gevormd door een blokje huizen rechts naast het gemeentehuis. Straatnaamgeving en huisnummering bestaan nog niet. De Heerenweg in Bosenhoven en in Hofland wordt door de omwonenden onderhouden en die willen daarvan af. Over de brede weterring, die aan de westkant langs de Heerenweg loopt, ligt aan het begin van de dorpsstraat de zogenoemde Blokjesbrug. Deze brug bestaat nu niet meer, net zoals de weterring. De andere brug die de gemeente rijk is, ligt in de dorpsstraat op de plaats van de huidige brug. Deze houten dorpsbrug is vervallen en nodig aan vernieuwing toe, maar het zal nog jaren duren voor het zo ver is. De dorpsstraat zelf is smal en lommerrijk met een grote verscheidenheid aan huizen waarachter grote erven. Op het raadhuisplein(tje) is in 1897 op 72 meter diepte schoon en overvloedig helder water gevonden en sinds er in 1899 een filter op de pomp is aangebracht is het gebruik van welwater aanmerkelijk toegenomen, meldt het gemeenteverslag. Toonaangevende burgers zijn bijna allen lidmaten van de Nederlands-Hervormde kerk. Rond 1900 staat Mijd-

recht niet echt bol van vertier. Het departement van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen voorziet in een spaarbank, een bewaarschool, een bibliotheek en houdt zich bezig met het geven van allerlei cursussen, voordrachten en lezingen. Verder is er een zangvereniging en zijn er plannen voor een gymnastiekvereniging.

VIOS komt

Op 10 september 1900 komen in de woning van cafébaas J. van Ommeren veertien personen bijeen om te praten over de oprichting van een fanfarecorps in Mijdrecht. Het zijn boekhandelaar en drukker Joh. Verweij, schoenmaker P. Scherpel, aannemer J. Heman, scheepmaker Jac. Stoffberg, K. Basjer, koetsier P. Korstanje, aannemer A. Verweij, aannemer F. Geest, schilder J. Kapper, sigarenmaker J. Pieneman, schilder D. Jongeling, D.C. Verweij, slager C. Bruinis en molenaar A. Gille. Ook aanwezig is de heer Van Oosterhout. Hij is afgevaardigde van de muziekinstrumentenfabriek M.J. Kessels uit Tilburg en weet veel van fanfarecorpsen. Hij schat dat er voor een corps van veertien personen 400 gulden nodig is om instrumenten te kopen. Besloten wordt tot de uitgifte van aandelen en de Mijdrechtenaren een intekenlijst aan te bieden. In de eerste kolom kan men intekenen voor een aandeel van tien gulden tegen 4% rente. In de tweede kolom een aandeel zonder rente en in de derde kolom is ruimte voor een gift. Dertien aanwezigen worden werkend lid, Joh. Verweij wordt voorzitter en de naam VIOS wordt vastgesteld. Sla-



Joh. Verweij. Op zijn initiatief werd VIOS in september 1900 opgericht. Als voorzitter bleef hij vele jaren een grote steun voor de vereniging. (Uit: Jubileumboek 50 jaar bestaan van Vios.)

ger Bruinis wordt niet toegelaten. De reden ervoor wordt niet vermeld. Het is het eerste teken van een soort ballotage die VIOS de daarop volgende jaren met enige regelmaat zal hantieren. De tweede vergadering is bij Joh. Verweij thuis. Hij wordt benoemd tot president en A. Gille tot secretaris. Directeur van de vereniging wordt de Vinkevener H. Gijzen. Die is ook directeur van het Vinkeveense fanfarecorps Concordia en heeft de naam een goede dirigent te zijn. Het toezicht op de financiën tenslotte komt in handen van drie raadsleden. Het zijn dokter D. de Bruijn, J.F. Heuvelink en de veearts A. de Ruyter. In januari 1901 komt de eerste opzegging. De heer Kapper kan het instrument niet bespelen.

Een vermoeiend eerste jaar

De eerst krachtproef krijgt de vereniging te verwerken in maart 1901. Een serenade ter gelegenheid van de installatie van W.L. van Tricht tot burgemeester van Mijdrecht en Wilnis. "Er werd gezellig wijn gedronken en de burgemeester stopte 10 gulden in de kas", schrijft Gille trots in zijn eerste jaarverslag. Drie weken na de in-

stallatie volgt de tweede serenade. Dit keer in Wilnis voor dokter Van der Hoeven ter gelegenheid van zijn huwelijk. Dan volgt de eerste openbare uitvoering. Gespeeld wordt in de zaal van café Van Ommeren aan het Hofland samen met het fanfarecorps Concordia uit Vinkeveen. Uit het luide applaus concludeert de schrijver "dat het geheel een goed effect heeft gehad." Concordia en VIOS zijn via directeur Gijzen nauw met elkaar verboden hetgeen zal resulteren in een jaren durende samenwerking, maar één die regelmatig door oprispingen zal worden onderbroken. In mei 1901 krijgt P. Korstanje, koetsier bij de heer en mevrouw Van Wieringen, een serenade. Hij is 12 ½ jaar in dienst en wil dat vieren. De blazers krijgen een glaasje boerenjongens en een sigaar. In juni dat jaar wordt Klaas van Wieringen jr, achterneef van Klaas van Wieringen Hzn. benoemd tot lid van de gemeenteraad.

Weer komt het tot een serenade, "maar de schrijver was er niet bij en kan er dus niet over berichten", schrijft Gille. Twee dagen later gaat het gezelschap met paard en wagen van G. Broerse naar Uithoorn om A.J. Proot te eren die ook lid van de Mijdrechtse gemeenteraad geworden is. Buiten wordt gespeeld, binnen wordt wijn gedronken. Na afloop krijgt de vereniging 25 gulden om petten te kopen. Die komen drie weken later, maar P. Korstanje wil er geen gebruik van maken. De secretaris hoopt dat hij snel van gedachten zal veranderen. Op 21 augustus gaat het gezelschap 's avonds naar notaris H.J.H. van der Heijden in zijn verlichte tuin aan de Dorpsstraat. Zijn zoon is die dag tot priester gewijd en daar hoort muziek bij. Na afloop dankt de notaris met een "*Lang leve het Mijdrechtse fanfarecorps*" en wijdt voorzitter Verweij aandacht aan de zoon als priester in het verre westen en hoopt dat "zij eenmaal elkan- der daar zouden ontmoeten waar wij allen eenmaal wensen te komen."

Dezelfde maand trouwt de koekfabrikant A. van Doesburg. Het feest is op het erf van zijn moeder mej. de weduwe B. van Doesburg. "*Wij schaarde ons daar om een groote tafel en om nu de feestvreude te doen verhoogen bliezen wij er al naar gewoonte weer lustig op los. Ook*

daar werd de wijn niet vergeten, maar bovendien ook nog de taartjes die ons ruimschoots werden geschonken. Hopende nu enige dagen te kunnen rusten van onze vermoeiende taak begaven wij ons te ruste”, aldus het verslag.

De eerste koninginnedag

Alle uitvoeringen van VIOS worden steeds gratis geleid door directeur Gijzen, maar dat duurt niet lang. Op 31 augustus verjaart koningin Wilhelmina en 5 september 1901 wordt VIOS door de commissie der feestelijkheden uitgenodigd de viering met muziek te begeleiden. De aangeboden condities zijn vijftwintig gulden voor consumpties en vijf gulden voor de directeur. De leden kunnen er allemaal mee instemmen. De dag begint om negen uur 's morgens bij café Linders in de Dorpsstraat schuin tegenover de huidige winkel van Blokker. Vandaar in optocht met de deelnemers aan de wedstrijden naar het feestterrein van raadslid Heuvelink en daar spelen op de tribune. Dan wordt de muziek tent verplaatst naar de baan van J. van Ommeren *“om daar weder tijdens het ringrijden dat om twee uur een aanvang nam te spelen”* 's Avonds wordt er gespeeld bij het raadhuis. De dorstige kelen worden die avond gelaafd met 25 halve flesjes bier.

Klein incidentje

De eerste jaarvergadering volgt op 10 september 1901, precies een jaar na de oprichting. Joh. Verweij wordt herkozen als president en de heren Geest en Stofberg worden gekozen om de jaarrekening na te zien. Deze wordt in orde bevonden. Besloten wordt door te gaan met het brengen van serenades en veertien lessenaars te kopen. Bij uitloting van vier aandelen blijkt nummer 15 gevallen op naam van Klaas van Wieringen Hzn. Hij schenkt het aandeel als gift. Vele giften zullen daarna nog volgen. In november volgt een avond voor de donateurs, een dag later gevolgd door een avond voor niet-donateurs. Die laatste avond blijkt minder goed bezet dan de eerste avond. In februari 1902 treedt directeur Gijzen in het huwelijk. Een serenade en een klok als gift zijn het gevolg. In maart wil de eerder afgewezen slager Bruinis als wer-

kend lid worden opgenomen maar hij wil geen vijf gulden betalen voor de instrumentenpot. Hij heeft al een instrument en was eerder werkzaam bij een corps. Hij wordt dan toegelaten als lid, maar moet toch de vijf gulden betalen. Op 1 april 1902 herdenkt H.J.H. van der Heijden dat hij zich 25 jaar geleden als notaris in Mijdrecht vestigde. Dit wordt 's avonds met muziek gevierd waarna de jonge heer Van der Heijden de leden uitnodigt om bij Van Ommeren iets te gaan gebruiken. *“Waaraan door allen werd voldaan”*, schrijft secretaris Gille.

Het eerste festival

Op donderdag 8 mei volgt een groot muziek- en zangersfeest in Maarssen. Het wordt de eerste in een grote reeks festivals waaraan VIOS in de loop der jaren zal meewerken. Met de prachtig versierde motorschuit van schipper Westveen uit Wilnis gaat het 's morgens vroeg derwaarts. Aankomst tien uur, ontvangst om elf uur met aanbidding van de erewijn aan de heren “bestuurderen” en aan de directeur in hotel 'De Harmonie'. In de tuin achter het hotel wordt



De eerste directeur H. Gijzen. Hij slaagde erin om de muziekvereniging in de afdeling 'uimuntendheid' te krijgen. (uit officiële feestgids ter gelegenheid van 50 jaar VOIS)



Omtrent deze jaarfoto van muziekvereniging VIOS ontbreekt het de redactie aan informatie. Herkent u 1 of meerdere personen van deze foto, dan hoort de redactie dit graag van u. Geef daarbij aan respectievelijk rij 1, 2 of drie en van links naar rechts.

gerepeteerd voor de feestmars waarna de 30 deelnemende muziek- en zangverenigingen in optocht, compleet met vaandels en banieren, naar het feestterrein gaan. VIOS heeft dan nog geen vaandel en voelt zich een beetje verloren tussen al die kleurrijke muzikanten. Op het feestterrein wordt door allen de feestmars 'Souvenir der Vechtstreek' uitgevoerd. Om twaalf uur opent *"den Hoog Edel Gestrenge Heer Knebel, gepensioneerd Luitenant Kolonel, als voorzitter van het Erecomit  het feestterrein en stuurt vervolgens uit naam der verenigingen een tillegram van gelukwensch naar H.M. onze Koningin met haar aanvankelijk herstel."* Waarom dit gedaan wordt, staat niet vermeld. Waarschijnlijk een blijk van medeleven zoals in de toenmalige tijd gebruikelijk was.

De Mijdrechtse fanfare speelt 'La Mignonette' en 'La Reconnaissance' welke volgens de notulist *"niet anders dan verdienstelijk werden uitgevoerd."* Op 23 augustus 1902 overlijdt dokter De Bruijn. *"Hij was gelijk voor zoo vele andere nuttige instellingen ook onze vraagbaak."* De viering van de verjaardag van onze

geliefde koningin vindt plaats op het Raadhuisplein. *"In een prachtig verlichte tent namen de muzikanten plaats en bliezen heel Mijdrecht bij elkaar totdat opeens een stortregen ons de vlucht deed nemen in het café van Van Ommeren."*

Nieuwe muziektent en beschermheer

Op de dag af twee jaar na de oprichtingsvergadering wordt op 10 september 1902 de tweede jaarvergadering gehouden. Met enige moeite verklaart Gille zijn herbenoeming tot secretaris te aanvaarden. Vier aandelen worden uitgeloot, twee worden als gift afgestaan. Na meerdere stemmingen wordt de heer Geest tot vice-president benoemd. Besloten wordt de gelden afkomstig van het festival te Maarssen op de rijkspostspaarbank te zetten. In december verzoekt de Rederijkerskamer medewerking te verlenen bij hun uitvoeringen. Dat verzoek wordt, samen met een verzoek mee te doen met een ijsfeest in Uithoorn, met algemene stem-

men afgewezen. Wel wordt besloten mee te doen aan het ijsfeest in De Hoef omdat "dit onder de gemeente Mijdrecht behoort." In februari 1903 wordt wederom een lid geweigerd en wordt er voor het eerst over een muziektent gesproken. Dan gaat het snel. In april volgt al de aanbesteding van de muziektent. Timmerwerk T. Geest f 135,-, A. Verweij f 125,-, C. van Geijn f 116,- en Jac. Stofberg f 103,50. Schilderswerk D. Jongeling f 28,- en J. Kapper f 24,80. De gunning van het werk is aan de laagste inschrijvers. In mei 1903 vraagt VIOS of Klaas van Wieringen Hzn., als beschermheer van VIOS, wil optreden. Deze zegt dit toe, schenkt gelijk 100 gulden en stelt daarmee het voortbestaan van VIOS zeker. Op 21 mei 1903 wordt VIOS' eerste muziektent ingewijd. Het corps wil die tent naast de Blokjesbrug plaatsen maar burgemeester Van Tricht geeft geen toestemming. De Gereformeerde gemeente had eerder bezwaren geuit tegen een muziektent zo dicht bij het kerkgebouw. *"Besloten wordt de tent bij mij te plaatsen tegen een vergoeding van 15 gulden per jaar"*, schrijft secretaris Gille. Hij heeft aan de Dorpsstraat een grote korenmolen met veel ruimte daaromheen.

De familie Van Wieringen

De eerder genoemde heer en mevrouw Van Wieringen zullen als beschermheer en beschermvrouwe tot 1932 een zeer grote rol in het bestaan van VIOS spelen en de vereniging al die jaren financieel bijstaan. Klaas van Wieringen Hzn. de enige zoon uit het tweede huwelijk van Hendrik Van Wieringen met Femmetje Benekamp, is een rijk geboren en geworden veenbaas die in 1875 in het huwelijk treedt met Maria van Soest. Hij is dan 37 en zij 33 jaar oud. Het kinderloze echtpaar bewoont een schitterende villa op een groot landgoed aan de Dorpsstraat op de plek waar nu het verzorginghuis Nieuw Avondlicht staat. Vlak voor de oprichting van VIOS hebben de heer en mevrouw Van Wieringen daar nog hun zilveren bruiloft gevierd.

De serenades

Een trouwe traditie wordt elk jaar de serenade die in juli wordt gebracht ter gelegenheid

van de verjaardag van de beschermheer Klaas Van Wieringen Hzn. Ook de leden van VIOS die iets te vieren hebben, worden trouw gefêteerd op een serenade. Dit geldt ook voor kopstukken uit de gemeente en burgers die iets voor VIOS betekenen. In 1903 betreurt secretaris Gille dat hij niet aanwezig kan zijn bij het kopen huwelijk van president Verweij. Wel vermeldt hij de serenades bij de gemeentesecretaris Van der Meulen en het lid Jac. Stofberg. In dat jaar herdacht VIOS met muziek het feit dat de koninginmoeder Emma 25 jaar geleden ons land binnenkwam.

De volgende jaren

Eind 1903 is een brief binnengekomen over het oprichten van een bond voor harmonie en fanfarecorpsen. Het doel is door onderlinge samenwerking de toonkunst te beoefenen. Met negen stemmen voor en vier stemmen tegen wordt positief gereageerd. Dan verzoekt de heer J. van der Linden als lid te worden toegelaten. Dit wordt geaccepteerd met negen stemmen voor en vier stemmen tegen. Voorzitter Verweij laat dan plotseling weten op te stappen als Van der Linden wordt toegelaten. Wat hem dwars zit wordt niet vermeld. Om een oud lid en nog wel de voorzitter op te offeren is te veel van het goede. Van der Linden wordt daarop afgewezen. De secretaris meldt dan dat het hem is opgevallen dat er leden waren die vóór stemden maar het tegengestelde bedoelden. In 1905 besluit men koninklijke goedkeuring aan te vragen voor de statuten. Opmerkelijk zijn de volgende punten in die statuten. De minimum leeftijd is zeventien jaar en men moet een redelijk gedrag leiden. Ergerlijk levensgedrag of vier weken geen contributie betalen leidt tot verval van lidmaatschap. De vereniging wordt opgericht voor de duur van 29 jaar te rekenen vanaf 10 september 1900.

De festivals

In augustus 1903 wordt in Hillegom een groot festival gehouden. De tocht er naar toe gaat per rijtuig. Twee koetsen worden door de heer en mevrouw van Wieringen ter beschikking gesteld en een derde koets door mevrouw

Berkenkamp. In Hillegom wordt het gezelschap ontvangen met een paar flessen wijn. Er zijn 20 verenigingen aanwezig. Mijdrecht betreurt dat ze geen banier hebben. De beoordeling van het optreden is niet meer dan verdienstelijk. Desondanks worden zij uitgenodigd voor een diner. *"Een heerlijke tafel was aangericht om de hongerige muzikanten en hun commissaris te verzadigen, maar vooraf werd een telegram gestuurd naar de beschermheer Van Wieringen. Aan de feestdis verenigd ledigen wij ons eerste glas op het lange leven van de heer en mevrouw Van Wieringen. Wij gedenken daarbij dankbaar de schenkers van de genoeglijke dag"*, schrijft secretaris Gille onderdanig. Iedere muzikant blijkt eerder vijf gulden van de beschermheer ontvangen te hebben voor een "consumsie".

Optredens in de tent

Elk jaar volgen er optredens in de muziek-tent. Vooral de eerste jaren is er veel belangstelling van het publiek. Later zal dat dalen en worden pogingen aangewend de tent op een meer strategische plaats te krijgen. Pas als VIOS er in slaagt de tent bij de Blokjesbrug aan het begin van de Dorpsstraat geplaatst te krijgen neemt de belangstelling toe. Weer later zal de gemeente de tent overnemen en verplaatsen naar het parkje achter de Stationsstraat net over de huidige Steffensbrug. Dat is de brug die nu het dorpscentrum verbindt met het industrieterrein. In de verslagen wordt regelmatig melding gemaakt van het aantal keren dat VIOS in de tent heeft gespeeld. Wat er dan gespeeld wordt en hoe de reacties van het publiek zijn wordt nergens vermeld.

De bond van muzikanten

Op 5 januari 1905 wordt de eerste vergadering van de onlangs opgerichte bond gehouden. Verweij en Gille gaan op de motorfiets naar de Poort van Cleef in de Potterstraat te Utrecht. De statuten van Mijdrecht kunnen geen goedkeuring wegdragen waarop Verweij meedeelt nog niet te besluiten tot de bond toe te treden. In de bondsvergadering is gepraat over de oprichting van een nationale bond voor harmonie- en fanfarecorpsen, vooral omdat er in Hol-

land niet meer minder dan 1.200 muziekverenigingen bestaan. Men zou dan een groot archief kunnen aanleggen waar verenigingen alle voor hen waardeloos geworden muziek zouden kunnen opbergen en in bruikleen afstaan. Daarnaast zou een eigen courant gesticht kunnen worden. Men is dan niet langer meer afhankelijk van de heer Kessels (de fabrikant van muziekinstrumenten) welke de oppermacht heeft en die zelfs geweigerd heeft het verslag van het laatste concours op te nemen omdat men geen muziek bij hem vandaan had. Tevens wordt bepaald dat op het komende concours in Scherpenzeel geen stuk mag worden gespeeld waar al eerder een prijs of een premie aan werd toegekend.

De jaarvergaderingen

Vooral de eerste jaren heeft VIOS niet te klagen over de opkomst van de leden. Het merendeel komt braaf opdruven, leeft mee met de te behandelen stukken en maakt zich daarna op voor het potspel. Gezellig potspel spelen met hapje en drankje. Gelet op de toon waarop de twee secretarissen melding maken van dat potspel voor de oorlog lijkt het er op dat de leden misschien meer voor dat potspel kwamen dan voor de vergadering. Het potspel wordt gespeeld op een biljart. Op de aquitstip staat een soort tafeltje met vier poten. Onder het tafeltje hangt een balletje. De bedoeling is met de biljartbal alleen het balletje te raken en niet de poten. Wordt het balletje geraakt dat betekent dat een cent in de kas stoppen. Worden de poten geraakt dan wordt de misser beboet met een stuiver. Ongetwijfeld zijn er veel variaties op dat spel geweest, maar dat het spel populair is bewijst het feit dat het tot diep in de jaren '50 nog werd gespeeld. Na de grote maatschappelijke veranderingen in de jaren '60 is, naast andere dingen, het potspel in de vergetelheid geraakt.

Het eerste grote concours

Op 29 mei 1905 stuurt P. Corstanje een briefje. Hij schrijft dat hij vanaf heden geen lid meer is, maar *"daar ik toch naar Scherpenzeel gaat, wil ik gaarne aan U concours deelnemen"*

als particulier. Ik hoef u dus niet te vragen of ik naar het concours mag. Alle de groeten, P. Korstanje.” Waarom Corstanje iopeens opzegt en dit briefje schrijft, is niet duidelijk. Het lijkt alsof meedoen aan Scherpenzeel de gemoederen in het corps aardig heeft beziggehouden. Op 1 juni volgt dan dat verwachte grote concours in Scherpenzeel. Secretaris Gille schrijft in zijn verslag geen breedvoerig verslag te hebben geschreven omdat hij is meegegaan als speler en niet als verslaggever. *“Bovendien zou het lezen de heren te veel geduld vergen en ten derde begint het mij te vervelen.”* Hij doelt dan op zijn werk als secretaris. Desondanks geeft hij met gevoel voor humor een beschrijving van dat concours. *“In de vroege morgen reden wij gezeten op brikken naar Nieuwersluis. Per spoor daarna naar Maarsbergen dan verder per omnibus en brikken naar Scherpenzeel. Genoemde omnibus, wij kunnen hem eigenlijk wel noemen de ark van Noach, zo verbazend groot was hij, was een rijtuig met twee verdiepingen. De eerste verdieping was prachtig ingericht met springveren kussens. Zo hier en daar voelde men tot ergernis van de benedenbewoners een veer of zag men er een door de kussens uitkomen. Wat er meer in zat konden we niet zien maar het had veel weg van een zak met kachelhout. Men moest niet alleen voorzichtig gaan zitten om gevrijwaard te zijn van pijn maar ook voor het stof*

want liet men zich wat hard op de kussens vallen dan ging er een stofwolk omhoog zoo verbazingwekkend erg dan men onze naasten buurman amper kon aanschouwen. De bovenste verdieping had houten banken met rugleuningen. Daar konden de bovenbewoners zich aan vastgrijpen bij den veelvuldigen schommelingen die het gevaarte maakte.” Mijdrecht speelde in Scherpenzeel in de derde of laagste afdeling fanfare en verwierf een derde prijs met ‘De Mont Dore’, een verplicht stuk en met ‘La Dame de Coeur’ als zelf gekozen stuk. Zoals gewoonlijk besteedt Gille weer veel aandacht aan de maaltijd en de eetlust van het corps. *“En dat de kok geen schande werd aangedaan kan men zich voorstellen wanneer men de voorraad van sommige personen in oogenschouw nam, mijn persoon niet uitgesloten.”*

De dekbeer

Dirk Verstoep en Trijntje Klapwijk zijn 40 jaar getrouwd. Tijd dus voor een serenade want zoon C. Verstoep is werkend lid. Met de schuit van Stofberg gaat het gezelschap naar het feestterrein. *“Er was op de boot ook een beer”,* schrijft Gille. *“Geen beer uit Artis, maar een varkensbeer. Nog duidelijker een dekbeer. Heel rustig lag hij voor in het vaartuig. Bij aankomst werd hij door enkele leden van het corps getranspor-*



De Dorpsstraat te Mijdrecht met aan de linkerkzijde het cafe Linders.

teerd naar het feestgebouw en met een passelijke toespraak door den voorzitter aan bruid en bruidegom overhandigd. Vervolgens bliezen wij ter eere der feestvreugde enige nummers onder het genot van enkele glazen boerenjongens. Na verloop van een half uur moest de beer op verzoek van den eigenaar geslacht worden. Deze moeilijke taak werd opgedragen aan J. van de Veer en H. Huitema als zijnde de sterksten uit ons midden. De beer werd vervolgens rondgedeeld onder de familieleden, de buuren van het nog krasse echtpaar en de leden van VIOS lieten zich de hammen, reuzels, carbonnaden en zelfs het spek zeer goed smaken."

Koninginnedag

De viering van de verjaardag van de koningin in 1905 is een herhaling van vorige jaren. De dag verder is van weinig belang voor VIOS want in de herbergen mag geen muziek gemaakt worden. De Mijdrechtse fanfare mag het feest weer op de bekende manier opluisteren. Dat betekent een kinderfeest. In

optocht van café Linders (stond toen schuin tegenover de huidige winkel van Blokker) naar het huis van de veearts A. de Ruiters, dan terug naar de baan van J. van Ommeren waar de muzikant staat opgesteld. Aan de optocht nemen deel vier prachtig versierde sportkarren. Na de kinderfeesten volgen het ringrijden met paard en tilbury (soort rijtuig) en 's avonds is er een fakkeloptocht. *"De muzikanten op twee grote wagens, daarachter prachtige lampions door jong en oud gedragen, daarachter de heren van de feestcommissie (dames worden niet genoemd) en een talrijk publiek, door het dorp tot het café van Katsburg en dan terug naar de woning van Van Wieringen waar wijn werd gedronken en heerlijke 'secijsenbroodjes' gegeten."*

De voorzitter bedankt de heer en mevrouw Van Wieringen voor het onthaal en het prachtige vaandel dat VIOS na het concours in Scherpenzeel is geschonken. De latere vieringen van koninginnedag zijn herhalingen van wat hier genoemd wordt. Soms besteedt de secretaris er veel woorden aan, soms wordt de viering niet eens vermeld.



De muzikant van VIOS te Mijdrecht nabij het plantsoen naar het station.

De zangvereniging

In de ledenvergadering van 1905 stelt de voorzitter voor de 25 gulden die elk jaar met koninginnedag wordt ontvangen in de kas te storten en niet onderling te verdelen. Dit voorstel haalt het echter niet. Wel wordt besloten medewerking te verlenen aan de uitvoering van de zangvereniging van Klaas Querner, maar mevrouw Van Wieringen is daarmee niet ingenomen. *“Als de zangvereniging niet zelfstandig een uitvoering kan geven moet zij wachten en niet hulp van een andere corporatie invoeren.”* Ook wil zij niet dat VIOS optreedt in cafés. Voorlopig dus geen optreden met de 20 jaar oude zangvereniging ‘Zang en Vriendschap’.

De concoursen

Gille besteedt veel aandacht aan de concoursen waaraan VIOS in zijn periode als secretaris meedoet. Hij vertelt dan meer over de tocht naar de plaats waar het concours wordt gehouden dan over de manier waarop VIOS wel of niet een prijs heeft behaald. Op Hemelvaartsdag in mei 1906 is het concours in Doorn. In de vroege morgen met de brikken van stalhouder J. Borst naar Nieuwersluis. Dan de trein naar Driebergen en vervolgens met de stoomtram naar Doorn. In de derde afdeling fanfare wordt een derde prijs behaald. Vanwege de grote drukte is de tram vol en VIOS moet de afstand Doorn-Driebergen te voet afleggen. Een oproep in het weekblad ‘De Drie Provinciën’ kort na het optreden levert VIOS zeven nieuwe leden op. Daaronder zit echter een tweetal die niet in aanmerking komt vanwege *“de bekende redenen.”* In het najaar een concours in Hilversum. De tocht gaat met de boot die betaald wordt door de familie Van Wieringen. In plaats van met brikken gaat de tocht met de motorschuit van mejuffrouw Broerse naar Nieuwersluis. Daar komt de loods aan boord om het corps over de Loosdrechtse plassen te voeren. Bij Loosdrecht wordt de boot met die van Baambrugge op sleeptouw genomen op weg naar Hilversum. Het resultaat van het optreden in de derde afdeling fanfare is met 59 punten een derde prijs. Vinkeveen in de tweede afdeling krijgt onvoldoende punten voor een derde prijs. In juni

komen er zes nieuwe leden bij en wordt de minimum leeftijd op 13 jaar gesteld. Op de jaarvergadering wordt besloten de uitgelote aandelen pas volgend jaar uit te betalen. De financiële toestand is niet bepaald rooskleuring te noemen.

Nieuwe directeur

In mei 1906 komt het bestuur in conflict met de directeur die het verplichte en het gekozen stuk niet op elke repetitie wil spelen. Hij wil niet hebben dat het bestuur zich met zijn verantwoordelijkheden bemoeit. Het is echt niet zo dat hij VIOS laag wil houden ten gunste van Concordia en de vele opzeggingen zijn niet zijn schuld. Het bestuur laat Gijzen dan weten dat men hem sinds Scherpenzeel ging wantrouwen. Toen won Vinkeveen en was hij verheugd. In Doorn won Mijdrecht en toonde Gijzen teleurstelling. Nu neemt hij ontslag en laat de vereniging ontredderd achter. Gijzen is 6 ½ jaar directeur geweest. Voorzitter Verweij vraagt dan aan de hoofdonderwijzer van de openbare school Klaas Querner of hij wil invallen. Querner, die in het dorp meerdere functies vervult en o.a. directeur is van de zangvereniging ‘Zang en Vriendschap’ twijfelt, maar gaat na enig aandringen akkoord. Als penningmeester Schermer dit hoort besluit hij op te stappen en verlaat de jaarvergadering. De reden van dit opstappen wordt niet vermeld.

Impasse dreigt

In november 1907 blijkt het ledental nog verder gedaald en dreigt VIOS in een impasse te geraken. Eerder afgewezenen worden nu toegelaten en besloten wordt de eigen richtlijnen aan te halen. Leden moeten op tijd komen, in de pauze geen instrumenten bespelen en zich t.o.v de directeur behoorlijk te gedragen. Verder moet de directeur krachtiger optreden. Op 9 september 1907 wordt in Usselstein een groot festival voor harmonie, fanfare en zanggezelschappen georganiseerd. VIOS stapte in een paar brikken en laat zich naar Nieuwersluis vervoeren. Vandaar per spoor naar Utrecht en met een bootje naar Usselstein. Het resultaat is alleen een “heele groote herinneringsmedaille”. De



De Blokjesbrug te Mijdrecht.

reiskosten worden weer door de beschermheer betaald. In augustus 1908 komt het tot een uitvoering samen met de zangvereniging 'Zang en Vriendschap' waar directeur Querner nog steeds ook de scepter zwaait. Een lid wordt weggestuurd wegens onregelmatig bijwonen van de repetities. In april 1909 wordt prinses Juliana geboren. Dat betekent een optocht en een optreden in de muziektent. Dit keer is het optreden samen met de zangvereniging 'Zang en Vriendschap' en de gymnastiekvereniging 'Sport Staalt Spieren' (SSS). Deze vereniging is mede door toedoen van P. Korstanje enige jaren na de komst van VIOS opgericht. De dag er na blijkt gemeentesecretaris Van der Meulen 25 jaar getrouwd. Hij wordt met de versierde motorschuit van mejuffrouw Broerse opgehaald om aan de Kerkvaart een prachtig vuurwerk bij te wonen. Het wordt nog mooier als de wed. B. van Doesburg ingaat op het verzoek van VIOS om in de muziektent elektrisch licht aan te leggen. Dit gaat met eigen opgewekte stroom want van een elektrisch net is in Mijdrecht dan nog geen sprake. De biscuitfabriek doet echter niet alles gratis. VIOS moet zelf de lampjes kopen, inzetten en bewaren.

Beschermheer overlijdt

De volgende jaren worden gevuld met serenades, concoursen en optredens in de muziektent. De heer en mevrouw Van Wieringen schenken naast geld enkele muziekinstrumenten. Op 28 april 1909 overlijdt de beschermheer. Grote consternatie bij VIOS. Vier weken rouw en niet spelen. Sombere geluiden omdat ook het ledental maar blijft teruglopen. *"De animo voor het bijwonen van repetities verdwijnt en de liefhebberij voor de muziek verdwijnt als sneeuw voor de zon"*, constateert voorzitter Verweij. Maar *"kunnen we de vereniging wel opheffen gelet op het grote aantal Mijdrechtse ingezetenen en de daden van de familie Van Wieringen"*, vraagt hij zich af.

Besloten wordt een laatste poging tot instandhouding te wagen. Volgens de leden ligt de grootste oorzaak bij de directeur. Hij is niet capabel genoeg. Dit had Querner overigens vooraf al laten weten toen hij de benoeming als directeur aanvaardde. Het zou een tijdelijke benoeming zijn. Voorgesteld wordt een aantal directeuren uit te nodigen om een goede kapel-

meester te bekomen. Mevrouw Van Wieringen zal de kosten betalen, maar eerst moet Querner ingelicht worden. Als deze het nieuws hoort, bedankt hij op staande voet.

Met nieuwe directeur gaat het beter

Twaalf van de veertien leden kiezen in juni 1910 voor de heer Roelandschap uit Utrecht. Hij krijgt vijf gulden per avond. Mevrouw Van Wieringen is nu beschermvrouwe van VIOS geworden en betaalt zowat alle kosten van VIOS. Daarbij laat ze wel haar gezag gelden. Het plafond van haar bewaarschool in de Dorpsstraat, waar VIOS wekelijks oefent, ziet zwart. Of de heren de olielampen beter willen afstellen en op de speelplaats niet meer urineren. Samen met de gymnastiek vereniging SSS wordt in 1910 een succesvolle uitvoering gegeven

De nieuwe directeur doet het zo goed dat hij van de leden een fiets krijgt met een echte Lucaslamp. In 1911 gaat het iets beter met VIOS. Samen met SSS worden in de zomermaanden vier succesvolle uitvoeringen gegeven. Het concours wordt afgezegd want er zijn geen 'beste' krachten meer. In augustus 1911 trouwt Jac. Pieneman. Het bruidspaar krijgt een barometer en de corpsleden slurpen weer boerenjongens. Mevrouw Van Wieringen klaagt weer over urineren op de speelplaats. *"Als dit nog eens gebeurt, gaat de school dicht"*, klinkt het dreigend. De heer D. Jongeling wordt geschraapt want hij miste twee achtereenvolgende repetities.

De muzikentent moet verdwijnen want op het terrein waar de tent eerder stond wordt een nieuwe woning gebouwd. De nieuwe standplaats wordt naast de Blokjesbrug en onder de voorwaarde dat er geen muziek mag worden gespeeld als in de Gereformeerde kerk een dienst wordt gehouden. Koninginnedag wordt gevierd bij mevrouw Van Wieringen. Zij schenkt VIOS 300 gulden en de heer Proot doet daar 25 gulden bovenop. Na afloop krijgen de leden ieder een halve fles wijn. Kort daarna scheurt de secretaris vijf bladzijden uit het notulenboek en merkt weer op dat hij niet als secretaris is opgeleid. Kennelijk had hij zich verschreven.

Het dorp rond 1910

In maart 1910 krijgt burgemeester Van Tricht eervol ontslag en treedt F. de Boer terug als raadslid. In de raad komt een verzoek tot onderzoek van de mogelijkheden om in Mijdrecht een elektrische centrale op te richten. Volgens wethouder Goes is elektrisch licht het licht der toekomst. Het moet dan wel een particuliere onderneming worden met medewerking van de gemeente. Ook raadslid Janmaat treedt terug wegens verhuizing. J. de Boer en N. Straathof zijn de nieuwe raadseleden en A. van Baak wordt de nieuwe burgemeester. Venten met koopwaar van zeer geringe waarde, het z.g. vermomd bedelen, komt in de politieverordening en wordt verboden. Later in het jaar blijkt er ruzie met de gemeente Wilnis over vermeende eigendommen aan de Mijdrechtse Zuwe.

Een nieuwe secretaris

Het verslag van de jaarvergadering van 20 november 1912 staat in een ander handschrift. Twaalf jaar lang heeft molenaar Gille op een wat cynische manier de jaarvergaderingen beschreven, nu is de beurt aan Jac. Pieneman. Zijn handschrift is echter niet makkelijk te lezen. Ook hij besteedt veel aandacht aan het laven der kelen. Tijdens de laatste voorstelling in de tent krijgen de leden maar één flesje bier. *"Het kon zeker niet lijden"*, meldt het verslag en vervolgens: *"Mochten de heeren eenige op of aanmerkingen hebben, wat zeer waarschijnlijk is, dan hoop ik dat u niet uit het oog zult verliezen ten 1^e dat ik niet geeximineerd ben of opgeleid in dit gewichtige ambt als secretaris en ten 2^e als dat het nog zo kort is want het is pas het eerste jaar. En hier wil ik eindigen."*

Mobilisatie

In 1913 komt eindelijk de lang verwachte koninklijke goedkeuring van de statuten. Er zijn nu 16 leden en de contributie gaat omlaag naar 10 cent per week. In 1914 overlijdt burgemeester Van Baak. Zes weken rouw en niet spelen. Dan juli 1914, alles is klaar voor het spelen in de



Hoornblazers voor de opgerichte poort te Driehuis in 1913 ter gelegenheid van de Onafhankelijkheidsfeesten. De directeur van VIOS had -als hoge militair- enkele hoornblazers uit Utrecht meegenomen. Tussen de hoornblazers staat Piet Korstanje, koetsier bij mevrouw van Wieringen

tent. De vlaggen wapperen al als van het gemeentehuis het bericht komt dat allen onder de wapens moeten komen. Het gevolg is acht weken niet repeteren en vier leden moeten in militaire dienst. Ook directeur Roelandschap moet in dienst. Het zoeken naar een andere directeur begint. Dan blijkt op het fort Waver-Amstel ene heer Van Laar te zitten. Hij heeft tijd over en wil wel tijdelijk directeur worden. VIOS gaat dan op de militaire toer en geeft met medewerking van militaire muzikanten o.a. uitvoeringen aan het fort en in de kantine te Uithoorn.

"We kenne niks"

Over de volgende jaren valt niet veel te melden. Het jaarlijkse gebeuren herhaalt zich. Mevrouw Van Wieringen blijft VIOS geld toe-

stoppen wat de secretaris elke keer doet hopen dat mevrouw Van Wieringen nog vele jaren beschermvrouwe zal blijven. Na de eerdere inzinking blijft het ledental rond de vijftien schommelen. In 1918 blijkt werkend lid Cor van Harberden tijdens een oefening in dienst doodgeschoten. Zes weken rouw. Er wordt gepraat over het vervangen van de lessenaars, het vervroegen van de lestijden en het schilderen van de tent. Lid Rood wil zelfs een 'mariefoon' aanschaffen, maar die blijkt te duur. In 1919 stapt voorzitter Joh. Verweij op. Hij is 19 jaar voorzitter geweest. Na twee stemmingen valt de keus op schoenwinkelier H.Rood. Met negen stemmen voor wordt hij gekozen tot voorzitter. In 1920 houdt Burgerveen een schietwedstrijd en VIOS geeft daar acte de présence. Ieder lid krijgt twee bonnen om te verteren. De keus is een glas bier of een flesje met een knikkertje. Bij een ander optreden betaalt de beschermvrouwe drie consumpties. *"Nou dat was een groot feest voor enkelen leden hoor. Daar kun je van op aan. Je zou er nu al weer zin in krijgen"*, laat de secretaris zich ontvallen. In één adem betwijfelt hij dan of VIOS ooit nog wel eens met een prijs zal thuiskomen want de repetities worden slecht bezocht en *"we kenne nooit eens uitgaan, want we kenne niks."*

Het dorp rond 1920

De bedrijvigheid in het dorp rond 1920 groeit. Zowel mannen, vrouwen en kinderen doen mee aan het arbeidsproces. De biscuitfabriek van de wed. Doesburg biedt werk aan 170 mannen en vrouwen. Daarnaast zijn er ook nog 70 kinderen onder de 17 jaar werkzaam. Bij de boekdrukkerij van Joh Verweij werken vijftien mannen en drie kinderen. De kaasfabriek van de wed. Aartsen heeft twee mannen in dienst. De kurksteen en isoleerfabriek vijf mannen en een kind. De kettingkastenfabriek van De Hertog tien mannen en twaalf kinderen. De letterkastenfabriek van J. Verweij vier en één. De meubelfabriek van Geest en Beijer twee en één. De meubelfabriek van D. van der Helm vijf en twee. De stoomzuivelfabriek van de Verenigde Amsterdamse Melk Inrichting in Amstelhoek (VAMI) telt 22 mannen en een kind. De tabaksfabriek van G. Pieneman vijf mannen

en een kind en de rijwielenreparatie van W.C. van de Griendt drie mannen en een kind.

Gijzen komt terug

“Op jaarvergadering van 1921 blijkt de directeur bij de secretaris te slapen. Dit kan niet langer”, meldt het verslag. Met bijna algemene stemmen wordt de directeur weggestuurd. De nieuwe directeur wordt de heer Gijzen uit Vinkeveen. Ooit ging hij bij VIOS weg met ruzie, nu komt hij terug. Uitbundig beschrijft Pieneman de liefdadigheidsbazar van Het Groene Kruis op 11 augustus in Vinkeveen. *“Om kwart voor zeven gingen we weg met de fiets en met de wagen, waar er een lid bij was die een wagen van zijn baas en een paard van de schipper ons naar Vinkeveen bracht onder volop muziek en zang en toen daar aangekomen hebben wij van zeven tot tien in de namiddag gespeeld, en zweten wij stikten zoo wat in de kolfbaan, maar niettegenstaande de warmte hadden we toch plezier gehad vooral de jongelui die hebben nogal zaken gemaakt met de dames en met de grabbelton en de soelbak dat was me een lolletje hoor. Mevrouw de weduwe schonk weer 300 gulden en dat zij nog lang beschermvrouwe mag zijn. Dat is alles wat ik me herinner want het valt niet mee om zoo'n heel jaar voor elkander te houden”,* aldus Pieneman.

Het zilveren jubileum

Het is 1923. VIOS groeit en in januari tekenen 25 leden de presentielijst. Het eerste concours dat jaar is in Vinkeveen, want Concordia bestaat 25 jaar. Er worden veel toespraken gehouden waarop de secretaris schrijft *“We zaten net als kippen op een hoopje te wachten.”* Concordia krijgt als herinnering een zilveren lauwer-tak en VIOS een tweede prijs. In augustus naar Doorn. Om half zeven op weg met twee auto's. Onderweg drie lekken banden. VIOS haalt in de marswedstrijd een eerste en bij de concertwedstrijd een tweede prijs. Via een telegram laat men de beschermvrouwe de uitslag weten. Een jaar later na een festival in Vinkeveen schrijft Pieneman: *“Volgehouden tot 's avonds half*

twaalf. Het was bij ons wel laat maar in Vinkeveen gaan ze met Braat meden die komt een uur achter in de zomer.” Kennelijk is er dan een uur tijdsverschil tussen Vinkeveen en Mijdrecht. In 1925 zal hij dat tijdsverschil opnieuw vermelden. 1925: Jaar van voorspoed en vreugde. Met 30 leden het nieuwe jaar in. *“We hebben niet met droge keel hoeven te blazen, dus dit jaar gaan we er op vooruit met onze penningmeester”,* schrijft Pieneman. Op Hemelvaartsdag is het concours in Mijdrecht want VIOS bestaat 25 jaar. Ontvangst op gemeentehuis door burgemeester Padmos. De erewijn wordt opgediend door conciërge Mangelsdorf. *“Nu de erewijn was goed, dus alle verdere dranken werden gedronken, maar toch waren we niet dronken”,* meldt het jaarverslag. VIOS krijgt in de marswedstrijd een eerste prijs.

“We benne net een koppel soldaten”

1927. Voorzitter Rood is 12 ½ jaar getrouwd en krijgt een lamp. Voorgesteld wordt bij Van Beek te vergaderen, maar eerst moet mevrouw Van Wieringen worden ingelicht want Van Beek is geen donateur en geen kunstliefhebber. Na een bedelactie schenkt mevrouw Van Wieringen veertien nieuwe instrumenten. Voor het eerst wordt tijdens het concours in Baambrugge geen eerste maar een tweede prijs behaald. De mars levert wel een eerste prijs op. *“Ja, wij kenne goed lopen”,* stelt de secretaris vast. 1928 is een herhaling van het vorig jaar. Een tweede prijs op het concours en een eerste prijs op de marswedstrijd. *“We benne net een koppel soldaten”,* kwalificeert Pieneman het lopen van zijn vereniging. Het is 1929 geworden. *“Dank aan de directeur, dank aan mevrouw Van Wieringen, dank aan iedereen”,* laat de secretaris juichend weten.

Op het concours in Scherpenzeel is een eerste prijs behaald met het hoogste aantal punten. In 1930 bestaat ‘Zang en Vriendschap’ 45 jaar en organiseert samen met VIOS een concours dat veel publiek trekt. *“Dat moet ook wel want een zangvereniging van 45 jaar en een muziekvereniging van 30 jaar is niet niks”,* memoreert burgemeester Padmos. In november volgt een optreden met ‘Zang en Vriendschap’



VIOS tijdens een Oranjefeest. Links bij de grote trom de heer Stofberg, scheepsmaker aan de Kerkvaart.

en 'Kunst na Arbeid' en later een avond met de Oranjevereniging. VIOS schijnt samenwerking gevonden te hebben.

Beschermvrouwe overlijdt

Op 17 februari 1932 overlijdt mevrouw de weduwe Maria van Wieringen – van Soest. De lijkrede is in het Irenegebouw naast de N.H. kerk. Heel VIOS is aanwezig. Wat moet er nou van VIOS worden vraagt de secretaris wanhopig. Vier weken rouw volgen. Op 5 mei een bondsconcoure in Wilnis. *"Het terrein daar is niet voor schoenen maar voor klompen"*, stelt het verslag vast. VIOS haalt weer een tweede plaats. Later een optreden samen met 'Zang en Vriendschap' en 'Kunst Na Arbeid'. Ook wordt er voor de eerste keer samengewerkt met de Katholieke Symfonie van Driehuis. Veel publiek waardeerde de optredens. De stemming bij VIOS blijft in de mineur. De bron van inkomsten is niet meer. Als er een tekort was, bleek altijd weer een uitkomst. Nu is er een tekort van 150 gulden en het reservepotje is onvoldoende. Er moet geld bij. Omdat voorzitter Rood is opgestapt wordt er gestemd voor een nieuwe voorzitter. Bakker wordt de nieuwe voorzitter. Het regent voorstellen om uit de financiële impasse te geraken. De verzekering

van de muziektent wordt geschraapt en ook de 10 gulden vergoeding voor het schoonmaken van de lessenaar moet er aan geloven.

Om in de financiële nood te voorzien, gaan de leden van VIOS met de bus langs de huizen en de dames brengen tijdens de uitvoeringen speldjes aan de man. Ook zelf gemaakte handwerkjes blijken geld op te brengen. Voorzitter Bakker is 25 jaar lid en krijgt een serenade. Ook N. Gille blijkt 25 jaar *"aan de muziek te zijn geweest"*. In zijn toespraak tot Gille bekenet de voorzitter niet veel van zijn levensloop af te weten. *"Hij was altijd een stillen in den lande geweest"*, voegt Pieneman aan het verslag toe.

Liquidatie dreigt

"Waarom betaalt de Oranjevereniging niet meer aan VIOS", vraagt de secretaris zich in 1936 af. *"Het zijn goede bidders, maar slechte gevers"*, constateert hij even later. De stemming op de jaarvergadering is slecht. Er wordt gescholden en de directeur beklagt zich niet te zijn uitgenodigd. Eind dat jaar zijn er nog maar veertien leden. Twee jaar daarvoor waren het er nog dertig. Besloten wordt de vereniging stil te leggen en liquidatie voor te bereiden tenzij oud-

leden zich weer zouden aanmelden. Dat dreigement helpt. Vijftien oud-leden treden weer toe en de repetities worden hervat. Een slecht bezochte voorstelling in het Nutsgebouw doet het bestuur twijfelen of het nuttig is er nog wel mee door te gaan. De burgerij voelt zich niet betrokken bij VIOS. Op de dag van het bondsconcoures regent het. Gelukkig blijkt de villa van de weduwe Van Wieringen beschikbaar. Het gebouw is herschapen in een koffiehuis waar verenigingen een goed heenkomen vinden. VIOS wordt laagste in alle wedstrijden! In oktober laat directeur Gijzen weten zich terug te trekken. Ene Overbeke uit Amsterdam volgt hem op. De verlovingsfeesten van Juliana en Bernhard doen de secretaris opmerken dat Oranjebitter de enige drank was die men van de Oranjevereniging tijdens de optredens mocht drinken.

Ruzie met Vinkeveen

Ondanks de terugloop van leden toch maatregelen tegen twee dwarsliggers. De ene is werkloos maar komt tijd te kort voor repetities en daarbij meent hij de techniek van zijn instrument beter te kennen dan de directeur. Zijn instrument wordt opgehaald. De ander komt van Concordia en is zeven weken niet komen opdagen. De secretaris van Concordia schrijft daarop in het dagblad 'Het Nieuws' een artikel, waarna de verstandhouding met VIOS snel verslechtert. Volgens Pieneman komt dat niet door VIOS. *"Misschien was de directeurswisseling wel de oorzaak"*, suggereert hij en vervolgt met de opmerking dat *"die bij Concordia persoonlijk en kortzichtig zijn."* Een aantal leden meldt even later zich bij VIOS niet meer thuis te voelen. Dit vanwege de opmerkingen van de directeur over het stemmen van hun instrument.

Een voorlopig einde van VIOS

Februari 1938. Jaarvergadering in café Van Beek met 22 leden. Besloten wordt het lidmaatschap van de bond op te zeggen en een bazar te houden om de financiën op te vijzelen. Het jaar daarop is rustig. In 1940 bestaat VIOS 40 jaar, maar echt gejubeld wordt er niet. De muziektent moet van de gemeente weg uit het plantsoen en vanwege de oorlogstoestand is er geen concours. Voorzitter Bakker stopt er mee. Accountant H.J.H. van der Heijden volgt hem op. Dankzij zijn bemiddeling kunnen er weer instrumenten worden gekocht. Er zijn dat jaar geen buitenoptredens. In 1942 worden drie zaalconcerten gegeven. Eén in februari met het Aalsmeers harmonicagezelschap en één in april met het cabaretgezelschap 'De Knorhanen' uit Abcoude.

Dan komt een amusementsorkestje dat het leeuwendeel van de avond moet verzorgen, want VIOS blijkt niet goed bij de les. Anderhalf uur luisteren is voor het Mijdrechts publiek te veel van het goede en de zaal loopt leeg. Wel zijn er dat jaar weer buitenoptredens, maar die zijn niet erg succesvol. Eén in De Hoef voor kwajongens, die behalve herrie maken ook onhebbelikheden uithalen. De tweede is bij café Bous, want voor het raadhuis tocht het teveel. Het derde optreden is in het park van Van Wieringen dat na de afbraak van de villa voor het publiek is opengesteld. Er worden daar nog geen tien belangstellenden geteld, wel kwajongens. Na deze vermelding houden de jaarverslagen op. Mijdrecht heeft in het tweede oorlogsjaar even geen aandacht meer voor VIOS.

Bron:

- *Notulen Algemene Ledenvergaderingen van VIOS over de periode 1900-1942.*

Alle in dit artikel geplaatste foto's zijn ter beschikking gesteld door het gemeentearchief De Ronde Venen.

Scheepmakers aan de Proosdijhof

door Stef Veerhuis

Het zal menig passant niet zijn ontgaan dat er einde jaars 1999 voorbereidende werkzaamheden van start waren gegaan nabij de rotonde van Bozenhoven en de Rondweg, tussen de winkel van Rijkenberg en de showroom van autobedrijf Van Nieuwkerk. De gebruikelijke informatie op het plankier bord onthulde niet alleen de toekomstige naam "Proosdijhof" maar o.a. ook de naam van de projectontwikkelaar en tevens hoofduitvoerder. Wat menigeen echter niet weet, is dat deze naam ook zes generaties lang, zeer nauw verbonden is geweest met deze locatie. Met onderstaand verhaal hoop ik u deelgenoot te kunnen maken van hun leven en werken.

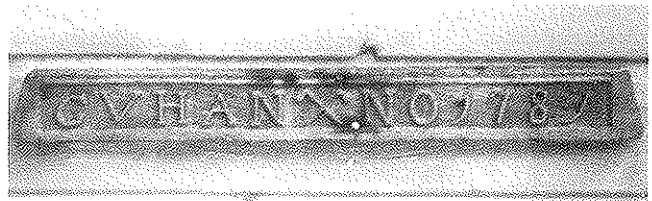
Gerrit Veerhuys

Het leven en werken van Gerrit Veerhuys begint echter in Wilnis. Hij wordt geboren op 7 februari 1769 en is de enige zoon van Gerrit Veerhuys en Hilletje Nagtegaal. Maar zijn vader heeft hij nooit gekend. In 1792 trouwt hij met Hendrica van Beijeren en in datzelfde jaar koopt hij *"ene huisinghe geschikt tot drie woningen in de polder van bewesten de Heinoomsvaart aan den Veldzijde te Wilnis."*

Als hij timmerman Cornelis Rademaker in 1795 opdracht geeft voor de bouw van een nieuwe timmerschuur achter de scheepshelling wordt duidelijk dat zijn eerste, ongetwijfeld harde, levenslessen in die roerige tijden hem niet alleen dit doorzettingsvermogen hebben gegeven, maar ook zijn sociale karakter hebben gevormd. Het wordt verklaard middels zijn grote betrokkenheid ten tijde van de Bataafse Revolutie in Wilnis. Want als de omwenteling dreigt te stagneren, tekent hij als tweede van een negental 'Bataven' een klaagschrift dat werd opgesteld door Cornelis Dekker.

Op de vraag van wie Gerrit het vak van scheepmakers heeft geleerd, moet ik het antwoord schuldig blijven. Vermoedelijk bij Jan Houweling of Cornelis van Grieken. Niet alleen omdat zijn moeder Hilletje Nagtegaal een kampje grond bezat in Waverveen, dat genoemd wordt in het octrooi bij het vaststellen van de bedijkingen in 1789, maar ook middels

een houten bord dat te voorschijn is gekomen bij de sloop van de oude scheepsmakerij op Bozenhoven. Daarop staan de aanduiding 'ANNO 1781' en de letters 'GVH', met daartussen twee gekruiste werktuigen, namelijk de scheepsbijl en de dissel.



Op de grote vraag naar vaartuigen voor de vervening, de visserij en het boerenbedrijf kon voortvarend worden ingespeeld door een groot aantal kleine scheepsmakerijen. Maar de snelle wisseling van eigenaars maakt duidelijk dat je van de bouw van pramen, bokken, schouwen en andere kleine schuiten, die met de nodige vakkennis redelijk eenvoudig en snel gemaakt konden worden, niet alleen kon leven. Dat is dan ook de reden waarom hij het in 1801 voor gezien houdt en - samen met zijn vrouw en beide dochters Hilletje en Agatha - Wilnis de rug toekeert en zijn "scheeps maker affaire" verkoopt aan Arie Mars.

Vervolgens koopt hij in Mijdrecht aan den Bosch en Hoven voor f 900,- *"ene huisinghe met deselves brandschuur, erve en grond"* van Dirk Hardebol uit Uythoorn en laat zich vervolgens voor schout en schepenen van Mijdrecht

patenteren als meester scheepmaker, winkelier, tapper en spekverkoper. Zijn aanstelling tot Armmeester van de Katholieke kerk te Mijdrecht onder pastoor Lakerveld bevestigt dat hij op eigen kracht een man van aanzien is geworden. Na het overlijden van zijn vrouw Hendrica huwt hij in 1810 met Catharina Alida van der Vaart, die hem zes kinderen zal schenken.

Drie jaar later kan Gerrit Veerhuys opnieuw gaan uitbreiden, als hij het naastgelegen stukje grond in bezit krijgt, met daarop het afgebrande huisje van Dirk van Dijk. Wanneer Gerrit in 1829 overlijdt, onthult het opmaken van de destijds gebruikelijke boedelscheiding niet alleen een flinke uitstaande chirurgijnsrekening, dat zou kunnen wijzen op een voorafgaand ziekbed. Het document geeft tevens het beeld dat, door de aanzienlijke hoeveelheid hout en overige materiaalleveranties, de scheepswerf goed floreert.

Zijn beide oudste zonen, Willem en Jan, zijn ten tijde van het overlijden respectievelijk achttien en vijftien jaar oud en moesten in staat zijn het levenswerk van hun vader voort te kunnen zetten.

De drie gebroeders

Na het overlijden van Dirkje van 't Lam, de weduwe van Arie Mars, die eerder de scheepswerf van Gerrit Veerhuys heeft overgenomen, wordt die scheepswerf in februari 1811 ter veiling gebracht en afgeslagen en gemijnd door Cornelis Stofberg voor f 960,— voor zijn zoon. Dertig jaar lang blijft deze Gijsbert Stofberg hellingbaas nabij Driehuis. En als die zijn werf in 1841 laat veilen, is het Willem Veerhuis, net gehuwd met Elisabeth Nieuwendijk, die de nieuwe eigenaar wordt en de eerdere werf van zijn vader kan voortzetten. Samen met zijn jongste broer Gerrit zet Jan het bedrijf aan Bozenhoven voort. Op gevorderde leeftijd - hij is den 38 jaar - trouwt Jan in 1852 met Maria de Koning, veenvrouw en weduwe van Cornelis van der Aar. Tezamen met haar twee zonen en haar nieuwe "gemeenschap van goederen" bieden haar veengronden de mogelijkheid om met de verkoop van turf de eerder weggefallen baten van de winkelnering enigszins te compenseren. Er is de vreugde over de geboorten van zoon Pieter op 18 mei 1854 en van hun dochter Maria

twee jaar later. Maar daarnaast moet het wegvallen van zijn broer Gerrit een enorm verlies zijn geweest, dat wordt versterkt door het overlijden van de beide kinderen van Gerrit. Ze sterven aan de gevolgen van cholera. Zijn goede verstandhouding met en betrokkenheid bij de Rooms Katholieke kerk in Mijdrecht, die overigens nog vele jaren achtereen door volgende generaties in stand zal worden gehouden, verhaalt zich in een reparatienota die wordt ingediend. Het is een bevestiging dat andere werkzaamheden dringend gewenst waren en ook niet geschuwd werden.

Aan het einde van de 19e eeuw verandert het tijdsbeeld in een zeer snel tempo. De vervening loopt op zijn eind en Jan Veerhuis moet in 1880 zijn nieuwe woning als onderpand inbrengen, omdat schuldbekentenissen op eerder verworven veengronden hun waarde verloren hebben, door het afgraven van de turf. De bereikbaarheid en mogelijkheden van vervoer over land nemen toe en om enige concurrentie aan te kunnen gaan, vraagt ook de scheepsbouw om nieuwe aanpassingen. Maar de gesloten ring van de Ronde Venen met zijn beperkende sluizen, watergangen en bruggen, lijkt op een strop. Want iedere investering die gedaan zou worden aan de ijzeren scheepsbouw, zou het noodzakelijke tonnage en afmetingen blijven belemmeren. Tenslotte zijn het Stofberg en Haring, die deze uitdaging wel aangaan, maar ook zij moeten zich later gewonnen geven. Ook Jan Veerhuis geeft het niet op, Hij vindt een ander gat in de destijds tanende houten scheepsbouw.

Een andere weg

Een nog volkomen onbekend begrip diende zich aan, namelijk vrije tijd. De werkdagen kregen langzamerhand een begin en een einde en de werkman ging op zoek naar wat nu recreatie heet. Hij vond onder andere de rust van het kabbelende water, dat in het gebied van de Ronde Venen ruimschoots voorhanden was. Nog ultiemer is het natuurlijk om de plas op te gaan met een gehuurde roei- of visboot. Als Jan Veerhuis in 1886 overlijdt, nemen zoon Pieter en diens stiefbroer Jan van der Aar de nog

steeds opererende scheepswerf over van hun moeder. Met veel toewijding weten beiden zich te specialiseren in deze vorm van scheepsbouw. Bovendien komen uit het onderhoud aan allerhande vaartuigen steeds vaker andere opdrachten voort. Want de boer die voorheen de huidplank van zijn praam liet vervangen, komt nu ook met de vraag of de ene kapotte plank van zijn staldeur vernieuwd kan worden. Dat is immers goedkoper dan het afhangen van een geheel nieuwe deur.

Op 11 juni 1880 is Pieter Veerhuis getrouwd met Anna van Wijngaarden. Hun huwelijk wordt gezegend met liefst tien kinderen, waarvan zes zonen. Jan en Gert, de beide oudsten, groeien op tussen de houtkrullen en krijgen het vak met de papepel ingegoten. Maar al heel vroeg en zonder dat ze daar zelf bij stil hebben gestaan, worden er in de timmerschuur met betrekking tot deze jongens stilzwijgend de nodige verwachtingen gewekt. Ongetwijfeld zullen ook de andere zonen daar hun eerste timmerlessen hebben moeten ondergaan. Maar de hoeveelheid opdrachten zal bepalend zijn geweest om vervolgens uit te gaan zien naar ander werk. Rinus vindt dat in de bouw, Piet wordt wagenmaker, Cees vindt het in de smidse. En Willem, de jongste telg, wordt de duizendpoot in het bedrijf van zijn vader.

Meubelmaker en scheepmaker

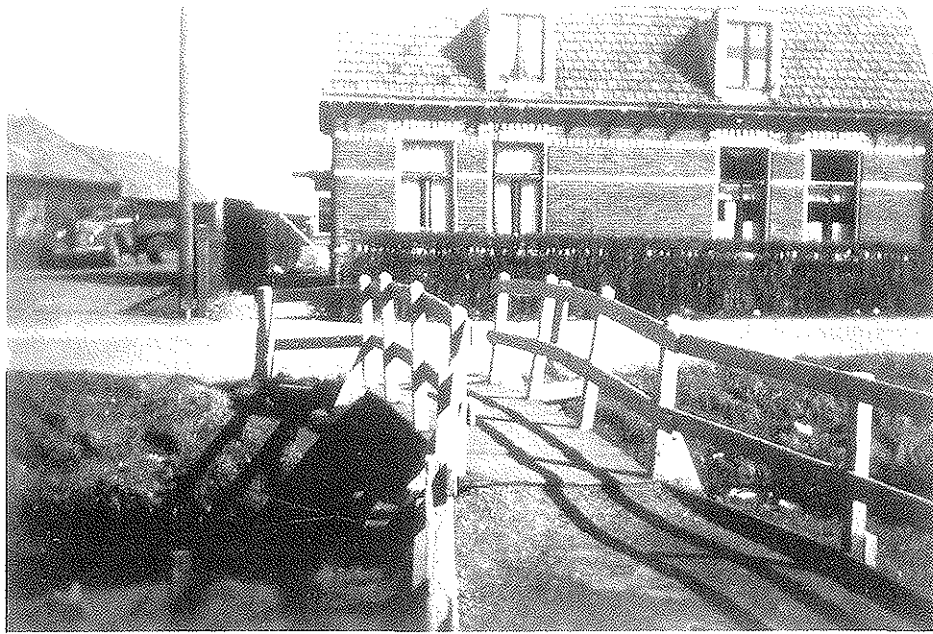
Met behulp van de bouwaanvragen uit het begin van de 20e eeuw krijgen we een aardig beeld van de werkzaamheden van al deze telgen van de familie Veerhuis. Vooral de houtbouw, zoals schuren, veestallen, 'n enkel af-dak of een uitbreiding, heeft hun voorkeur. Dat is niet ver-

wonderlijk, omdat deze kennis in zeer ruime mate voorhanden was. In 1911 voeren Pieter Veerhuis en zijn zonen ook de sloop en nieuwbouw uit van de smederij van buurman Van der Geer. Toch ontstaan er zorgen om de voortgang van dit familiebedrijf. De zo gewenste samenwerking tussen de broers Jan en Gert Veerhuis mislukte jammerlijk. Ook vader Pieter moet getuige zijn geweest van de spanningen tussen zijn beide zonen. En dat is juist het allerlaatste waar men in een familiebedrijf op zit te wachten. Van het ene op het andere moment ben je elkaars concurrent geworden en bovendien moest overal de riem aangehaald worden in de heersende crisistijden. Jan Veerhuis stapt uit het bedrijf. In 1922 dient hij bij de gemeente Mijdrecht een aanvraag in om zijn werkplaatsje te mogen vergroten. Ook hij zal in den beginne van alles aangepakt hebben om het hoofd recht op te kunnen houden. Het bewijs kan worden geleverd middels een oude foto, waarop we hem zien hangen aan de torenspits van de kerk om de leien weer op hun plaats te krijgen. Bovendien weten zijn naamgenoten in Wilnis hem bij regelmaat te vinden om gebruik te kunnen maken van zijn grote vakbekwaamheid. Een tiental jaren later zal hij zich meer en meer gaan specialiseren in het maken van meubelen naast de zich altijd aandienende buitenklussen. (zie foto op volgende bladzijde)

Er is alom grote verslagenheid als de bijna 70-jarige buurman Gerrit van der Geer in het vroege voorjaar van 1938 verongelukt en overlijdt aan de gevolgen van een exploderende moffeloven.

Meester Scheepmaker Pieter Veerhuis geflankeerd door een viertal zonen gezeten voor de helling op Bozenhoven (links) en oudste zoon Jan (rechts). Staand v.l.n.r. herkennen we als eerste Marinus, vier en vijf zijn resp. Gert en Willem Veerhuis.





Tezamen met Pieter Veerhuis vroeg Thomas de Liefde in 1916 vergunning aan om deze dubbele arbeiderswoning te mogen bouwen op Bozenhoven. Zoon Jan Veerhuis zou er zijn hete leven lang blijven wonen en werken als timmerman/meubelmaker.

(foto, collectie A. Nederhof)

Ongetwijfeld laat het ongeluk een grote indruk achter bij de Veerhuizen.

Gert is het vak van scheepmaker trouw gebleven. Zijn vader is in 1934 overleden en de timmerschuur is -net als de helling en de kaapstander- geslecht. Hij vertrekt naar Wilnis, waar hij samen met zijn zoon tot in het begin van de jaren '50 nog een aantal roeiboten bouwt en reparaties verricht. Met hen eindigt een tijdperk waarin vijf generaties, meer dan 160 jaar lang, keer op keer, hun initialen uitbeitelden in de voorplecht van de vaartuigen die ze bouwen.

De oorlogsjaren zullen - net als vele andere tijden - ongetwijfeld niet makkelijk zijn geweest maar die moeilijke tijd heeft gelukkig weinig sporen achtergelaten en nauwelijks invloed gehad op de ondernemingszin van zowel Jan als Cees Veerhuis. En inmiddels had ook Willem zijn eigen timmerwerkplaats kunnen inrichten in Waverveen.

Tenslotte

Jan Veerhuis neemt de hamer weer op en probeert op de been te blijven bij de naoorlogse wederopbouw. Maar de concurrentie neemt toe en zijn leeftijd vordert. Hij ziet geen kans de kleinschaligheid te doorbreken. Weliswaar hebben zijn beide zonen Rinus en Gerard hun werkplek ingenomen in het bedrijfje, maar de nodige ideeën worden met de nodige scepsis

ontvangen. In 1954 treedt vader terug. De gebroeders M. en G. Veerhuis nemen de zaak op Bozenhoven over. Ze gaan er voortvarend tegenaan.

Na veertien jaar hard werken barsten ze uit die bedrijfsvestiging. Het bedrijf wordt verplaatst naar de Padmosweg in Wilnis. De projecten worden steeds groter en naarmate de tijd vordert, wordt ook aan de Padmosweg de beschikbare ruimte te klein. Maar de oliecrisis, die in het begin van de jaren '70 ontstaat, gooit tijdelijk roet in het eten. Het duurt nog tot het einde van de jaren '70 voordat de stap wordt genomen om aan de Energieweg in Mijdrecht een volledig nieuwe fabriek te laten bouwen.

En net als hun voorouders laten ook zij hun 'sporen' achter in Mijdrecht en Wilnis. Dat blijkt uit de volgende voorbeelden. Jan Veerhuis is betrokken geweest bij de bouw van het karakteristieke, witte huisje bij de Steffensbrug. De Proosdijsschool en de Willisstee dragen de signaturen van Rinus en Gerard. En de huidige generatie laat zich evenmin onbetuigd. Johan Veerhuis heeft het bedrijf in 1985 overgenomen en geherstructureerd. En ook hij laat door de bouw van het appartementencomplex aan de Proosdijhof heel duidelijk een 'handtekening' achter op de geboortegrond van zijn vele voorvaderen. Het golvende dak van het complex lijkt duidelijk de symboliek van het water te weerspiegelen. Het water dat vele generaties lang het leven en werken van de familie Veerhuis heeft beïnvloed.

Bronvermelding: Gemeente-Archief Mijdrecht.

'De Veenmolen' te Wilnis

door Jan Rouwenhorst

De gemeente De Ronde Venen wil een beter inzicht krijgen in zowel de geschiedenis van de Wilnise molen als in de monumentale waarde van het object. Daartoe is een onderzoeksopdracht verstrekt aan het Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis V.O.F. te Utrecht. Die organisatie heeft onlangs de resultaten van haar archiefonderzoek en bouwhistorische waarneming gepubliceerd onder de titel 'De Veenmolen te Wilnis'.

Monument

De Veenmolen, ook wel Oudhuijzermolen genoemd, is een beschermd rijksmonument en staat iets ten noorden van de Oudhuijzerweg te Wilnis, vlak bij de afslag Korenmolenweg. Op de kap van de met riet bedekte, achtkantige molen is de datering 'Anno 1823' goed zichtbaar. Maar op historisch kaartmateriaal vanaf 1570 is vlak bij Wilnis al een 'veenmoelen' afgebeeld. Administratief viel dat Molenkampje, hoewel gelokaliseerd in het middelpunt van het cirkelvormig veengebied, onder Vinkeveen.

Onderscheid in bedrijf en gebouw

De onderzoekers geven aan dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen het molenbedrijf - als onderneming - en het molengebouw zelf. Uit archiefonderzoek is komen vast te staan dat het molenbedrijf in 1823 is verplaatst. Men veronderstelt dat de oude molen toen is gesloopt. Elders is een bestaand exemplaar aangeschaft, vervolgens afgebroken om op de nieuwe bedrijfslocatie weer te worden opgebouwd. Een reden hiervoor kan zijn, dat de molen op de oude plaats verouderd en versleten was. Mogelijk speelt ook de bedrijfs-economische ligging van de oude molen een rol. Die is namelijk geleidelijk aan verslechterd door de grootschalige verveningsactiviteiten ter plekke en - ten gevolge daarvan - het ontstaan van een groot wateroppervlak, met een toenemend risico van waterwolf.

Zeker was dat er langzamerhand maar één toegangsweg vanuit het zuiden zou overblijven, kortom een dijkje in een veenplas. Door verplaat-

sing is wellicht geprobeerd de basis te leggen voor een optimaal bedrijfsresultaat door een tweetal gunstige factoren te combineren: een vernieuwde molen op een betere locatie.

Vermoedelijk is de huidige molen afkomstig uit de Zaanstreek, waar aan het begin van de 19e eeuw veel industriemolens te koop zijn aangeboden vanwege de destijds moeizame economische omstandigheden.

Drie bouwfases

De huidige 'Veenmolen' heeft een gecompliceerde bouwgeschiedenis, want in de constructie zijn namelijk drie belangrijke bouwfases te onderscheiden. De oudste fase dateert in ieder geval van de 18e eeuw en mogelijk is de molen al aan het eind van de 17e eeuw gebouwd. Uit bouwdetails is op te maken dat de molen oorspronkelijk heeft gefunctioneerd als stellingmolen, een type dat kenmerkend is voor molens uit de Zaanstreek. De stellingmolen is een hoge molen, met halverhoogte aan de buitenzijde een omloop, een stelling. Vanaf de stelling wordt de molen bediend. Waarvoor de molen in deze eerste fase is gebruikt, is (nog) niet bekend.

Vervolgens is de molen verplaatst en als grondzeiler opgebouwd. Dit type molen is minder hoog en heeft geen omloop. Vanaf het maaiveld, de grond, vindt de bediening plaats. Drie zaken zijn daarbij belangrijk. Allereerst het kruien, het op de wind zetten, van de molen. Vervolgens worden de zeilen voorgelegd op de wieken. Tenslotte het lichten van de vang, de rem, zodat de molen gaat draaien.



De toenmalige locatie van de molen gedurende die tweede fase blijft onbekend. Vast staat dat ook daar demontage heeft plaatsgevonden, waarna in 1823 herbouw van de molen volgt op de huidige plek in Wilnis.

Daarmee begint de derde fase. De molen wordt (weer?) ingericht als korenmolen. Uit het onderzoek is duidelijk geworden dat uit de bouw op geen enkele wijze blijkt dat de molen ooit als poldermolen heeft gefunctioneerd. De molen is dus niet gebouwd met het doel om water uit te slaan met behulp van een vijzel of scheprad.

Constructie

Vastgesteld is dat de omgeving van de huidige Veenmolen in de loop der tijd één meter is gezakt. Daardoor was het mogelijk om de wiken bij de vernieuwing in 1998 met dezelfde maat te verlengen. Bestudering van de onderbouw - een hoge bakstenen voet - toont aan dat de grondmuren zijn gekanteld. Aan de onderkant van de molenmuren vallen de vele herstellingen aan het metselwerk en de diversiteit aan soorten bakstenen op. Daaruit kan worden opgemaakt dat verzakkingen in het verleden herhaaldelijk maar ook efficiënt zijn aangepakt,

want de molenromp staat recht. Ook in de molen is de inklinking zichtbaar: de mogelijk nog uit de verplaatste molen afkomstige trap is aan de onderzijde verlengd. Dit heeft ongetwijfeld te maken met de daling van de veenbodem, waardoor de trap letterlijk te kort werd. De tamelijk ongebruikelijke doorrijdeuren zullen ook verlengd zijn. Opvallend noemen de onderzoekers de plaats van de ramen in de molen. Die positionering zou duiden op een gelegenheidsoplossing. In feite zitten de kruisen van de houten constructie aan de binnenzijde in de weg, waardoor er aanpassingen zijn aangebracht. De molenkap is tijdens de restauratie in 1973 weliswaar geheel vernieuwd, maar de vorm is kenmerkend voor molens in de Zaanstreek.

'Een meer voordelig punt'

Uit archiefonderzoek is op te maken dat de molen administratief tussen 1570 en 1617 in de bestuurlijke administratie wordt opgenomen. Die dateringen betreft resp. de oudste kaartnotitie en eerste geschreven vermelding van 'De Veenmolen' ten behoeve van een belastingheffing, die oorspronkelijk gold als een heffing op het gebruik van wind. In de 17e eeuw wordt de belasting op brood, te innen via de molens, verpacht. Omschreven staat welke dorpsgerichten van welke molen gebruik moesten maken voor het malen van graan. Ook het hoogte van het maalloon voor de molenaars is aan regelgeving onderhevig.

Het is Pieter Vester, korenmolenaar te Vinkeveen, die in februari 1824 voor een bedrag van f 1.000,- contant een perceel land aankoopt onder Oudhuijsen. Uit de hypotheekakte wordt duidelijk dat Vester in november 1822 het reeds op Vinkeveens grondgebied gevestigde molenbedrijf met het molengebouw 'De Veenmolen' heeft overgenomen voor f 5.000,-. De grondaankoop maakt het mogelijk *"dezen molen in eene andere gemeente op een meer voordelig punt"* te verplaatsen. Het molengebouw krijgt daarbij *"eene geheel nieuwe huizinge"* en het resultaat is *"eene nagenoeg geheel nieuw getimmerde windkoommolen op acht steene penanten (= muurvakken, JR) gebouwd (...) met de nieuwe*

woonhuizinge en verdere betimmeringen daarbij behorende."

Verondersteld wordt dat de verplaatsing medio 1823 heeft plaatsgevonden en het overzetten van de hypotheek op het nieuwe object pas achteraf notarieel is afgehandeld. Vervolgens gaat de molen diverse malen over in andere handen. Van 1856 tot in 1947 zijn opeenvolgende generaties van de familie Van der Does eigenaar. In 1948 komt de molen in bezit van de veehouder W.F. Molenaar, die in 1953 erfpacht verleent aan de gemeente Wilnis. Twintig jaar later verkrijgt de stichting 'De Utrechtse Molens' het recht van erfpacht. Die stichting laat in het begin van de jaren '70 een zodanige restauratie uitvoeren dat de molen weer maalvaardig is.

Het molenaarshuis, dat in oorsprong vermoedelijk dateerde uit 1823, is omstreeks 1990 gesloopt.

Conclusies en aanbevelingen

De molen is in- en uitwendig gaaf bewaard gebleven. Stedenbouwkundig is de molen van zeer groot belang, omdat de molen een bepalend element is in het silhouet van Wilnis. Daarom wordt aanbevolen de open ruimte rond de molen, de zogeheten molenbiotoop, te handhaven, vooral met betrekking tot de zuidwestzijde, omdat de wind meestal vanuit die richting waait. Geconstateerd is dat

er nu sprake is van enige windbelemmering door de aanwezige beplanting en bebouwing. Gesuggereerd wordt om in het bestemmingsplan richtlijnen op te nemen, zodat een goede molenomgeving is gegarandeerd.

De onderzoekers van het bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis stellen dat de molen als zeer waardevol moet worden beschouwd, gelet op de compleetheid van de constructie, met inbegrip van de maal-inrichting. Bovendien concludeert men dat de historische gelaagdheid, d.w.z. de aanwezige sporen van oudere fasen en hergebruik, een meerwaarde geven aan de molen. En die zou bij het uitvoeren van een toekomstige restaura-



tie niet mogen verdwijnen. Vandaar de aanbeveling dat een goede opmeting van de molen, alsmede een goede documentatie, de basis bieden voor het opstellen van een verantwoord beleidsplan.

Met dank aan de heer R. Verkaik, medewerker monumentenzorg Gemeente De Ronde Venen, en het Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis V.O.F. te Utrecht.

bron:

'De Veenmolen' te Wilnis. Bouwhistorische waarneming en waardestelling. Geschiedenis en Voorgeschiedenis. Het rapport is gepubliceerd in juni 2000 en opgesteld door BBA, Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis V.O.F. te Utrecht in opdracht van de gemeente De Ronde Venen.

Aan die publicatie is bijgedragen door Jeroen van Meerwijk (archiefonderzoek), Dick Zweers, André Viersen, Sabine Broekhoven (bouwhistorische waarneming) en Jan Meijman (redactie).

De Ronde van Nederland in 1948

door Jan Rouwenhorst

Ter gelegenheid van het gouden regeringsjubileum van koningin Wilhelmina in 1948 worden allerlei feestelijkheden georganiseerd. Zo heeft de Stichting Nationaal Sportgebeuren in Amsterdam het plan om voor de eerste keer een 'Ronde van Nederland' te houden. De organisatie heeft in het meerdaagse wielerevenement een etappe opgenomen, die op zondag wordt gereden. De opvattingen daarover in o.a. de toenmalige gemeenteraad van Vinkeveen en Waverveen geven een typerend tijdsbeeld.

De Ronde van Nederland

De Ronde van Nederland is in 1948 een wedstrijd die ruim een week duurt en er wordt gerekend op deelname door zo'n 100 prominente wielrijders. In de middag van zondag 2 mei zal de fietskaravaan de regio aandoen. Voor de gemeenteraad van Haarlemmermeer is dat reden voor actie, want men vreest een ernstige verstoring van de zondagsrust. Men richt zich tot de minister van Verkeer, de Staten-Generaal en het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland met het verzoek geen vergunning te verlenen voor het afleggen van de zondagse etappe. En ook de gemeenteraad van Vinkeveen krijgt van de collega's uit de Haarlemmermeer het verzoek een gelijksoortig besluit te nemen. Daarom staat het onderwerp op de raadsagenda van 24 maart 1948.

Aanbidding

De meerderheid van het Vinkeveense college is de mening toegedaan dat sport op zondag niet per se in strijd is met de zondagsheiliging. Uit de geraadpleegde bronnen is af te leiden dat burgemeester A.C. Blom en wethouder J.Th. van Wijk die opvatting huldigen. Wethouder P. Burggraaf neemt een (afwijkend) minderheidsstandpunt in. Wel is het hele college de overtuiging toegedaan dat de zondag er in de eerste plaats is om God te aanbidden. *"Hoewel wij dit iedere dag en ieder moment van de dag (ook in onze arbeid) behoren te doen, dienen wij op Zondag op Gods Gebod*

die aanbidding in de Eredienst te verrichten. Vandaar dat de Kerkdiensten het middelpunt van de Zondagsheiliging uitmaken."

Maar - zo stelt de meerderheid van het college - de zondag heeft ook andere functies. Het is namelijk de dag om God te bedanken voor wat in de afgelopen week is verkregen, alsook om Gods zegen af te smeken over handelingen en werkzaamheden in de komende week. *"Een onderdeel van die dank en die smeekbeden kan ook zeer goed de sport zijn, omdat wij ons daardoor verkwikken van de vermoeienissen van de arbeid der afgelopen week, onze geest verfrissen en ons lichamelijk en geestelijk weer geschikt maken voor onze arbeid in de komende week."* Het college beseft in meerderheid dat *"een bepaald gedeelte van onze wielrenners niet kan deelnemen"* aan de wielervedstrijd, maar ziet geen reden om het evenement te verbieden, omdat voetbal- en zeilwedstrijden wel worden toegelaten. Het college stelt de raad voor om het verzoek van Haarlemmermeer voor kennisgeving aan te nemen. En ingewijden in het politieke jargon weten dat die omschrijving inhoudt dat men er in bestuurlijk opzicht niets mee doet.

Lamlendig

Burgemeester Blom houdt de raad voor dat men *"nog niet zo ver (is) als in Engeland, waar de zaterdag speciaal voor de sport is gereserveerd. Zou dit hier ook zo zijn, dan kon de gehele Zondag voor de aanbidding van God worden gereserveerd, terwijl het danken van*

God, tot uiting gebracht in onze recreatie, op Zaterdag zou kunnen plaats vinden." Blom geeft daarbij een persoonlijke visie: "Laat ons vooral niet denken, dat hij, die de sport op Zondag beoefent kwaad doet, want ook degene die de gehele Zondag thuis lamlendig in de stoel zit, kan de Zondag ontheiligen." Het collegevoorstel en de uitleg van de burgemeester geven aanleiding tot discussie. Het raadslid C. Burggraaff geeft aan dat de zondag als rustdag in ere moet worden gehouden. "Het kan niet anders: God heeft dit zelf geboden. Op de zevende dag zult gij rusten en mij aanbidden." Hij vindt dat de overheid op dit gebied het goede voorbeeld moet geven. De heer N. de Haan geeft aan eveneens een tegenstander te zijn van sport op Zondag. Zijn motivatie: "De Sabbath is door God ingesteld als rustdag en dankdag en daarvan kan niet worden afgeweken."

Belemmering

De heer G. van Vliet ziet in het houden van wielervedstrijden een belemmering van het verkeer voor kerkgangers, waardoor dit sportgebeuren bij hen ergernis zal opwekken. Anderzijds veronderstelt hij dat "de wielervedstrijd, die waarschijnlijk ook langs de Provinciale Weg zal gaan, door velen niet zal worden opgemerkt,

te meer daar deze wedstrijd in de namiddag wordt verreden."

De heer P. Burggraaf beroept zich in de raadsvergadering op uittalingen van de apostel Paulus, die destijds "reeds heeft gemaand in lichamelijke sport weinig nut te zien; het geestelijke is hoofdzaak." Samen met de eerder genoemde raadsleden vindt G. van den Bos dat "het zeker winst zou zijn, indien de mensen tot inkeer kwamen en de Zondag geheel als de dag des Heren gingen bezigen en de sportbeoefening op Zaterdagmiddag werd gehouden."

Op verzoek van de raadsleden C. Burggraaff en N. de Haan komt het tot een hoofdelijke stemming over het collegevoorstel. De vijf hierboven genoemde raadsleden vertegenwoordigen allen het Protestants-Christelijke deel van de bevolking en stemmen tegen. Vóór stemmen de raadsleden J.Th. van Wijk, N. Aarsman, J. van Scheppingen, H.W. van Vliet en J.J. Bakker. Zij zijn allen lid van de Katholieke Volks Partij en hebben geen principiële bezwaren tegen een wielervedstrijd op zondag. De heer Kolenberg (KVP) is met kennisgeving afwezig. De stemmen staken. Het collegevoorstel wordt daarom in de volgende raadsvergadering op-



Dorpsgezicht van Vinkeveen.

nieuw in stemming gebracht. Dat gebeurt op 19 april. Alle aanwezige raadsleden blijven bij hun eerder ingenomen standpunt. Toch is er dan met een stemverhouding van zes voor en vier tegen een 'ruime' meerderheid voor het collegevoorstel. De destijds afwezige A. Kolenberg stemt voor en de eerdere tegenstemmer C. Burggraaff is zonder kennisgeving afwezig. De Ronde van Nederland gaat door en op zondag 2 mei wordt de laatste etappe gereden. Het parcours is die dag 175 kilometer lang en

de route 'slingert' van Rotterdam naar het Olympisch stadion. De wielrenners koersen ook door het plassendorp. Ongetwijfeld is een deel van de bevolking van Vinkeveen ernstig teleurgesteld. Die dag is de etappezege voor Gerard van Beek; de Belg Emile Rogiers wint de eerste Ronde van Nederland voor beroepsrenners.

Van 21 tot en met 26 augustus 2000 is de Ronde van Nederland voor de 40e maal gereden. En wie voelt zich nu, na een snelle blik op de kalender, nog bezwaard?

Met dank aan de heer H.F. Brinkhoff, secretaris van de Ronde van Nederland.

Bronnen:

- *Archief van de gemeente Vinkeveen en Waverveen, 1936-1970:*
- *inv. nr. 309. Notulen van de vergaderingen van de gemeenteraad, 1937-1946.*
- *inv. nr. 321. Agenda's en notulen van de vergaderingen van de gemeenteraad, 1947-1949.*
- *Inv. nr. 429. Processen-verbaal verkiezingen gemeenteraad 1946.*

De Vinkeveense kermis, volksvermaak en mikpunt

Door Joop Frankenhuizen

Eind september wordt in Vinkeveen weer de jaarlijkse kermis gehouden. Zij dateert uit de jaren van de turfwinning als verversers met de winter in aantocht en de turf op het land het einde van een zwaar seizoen willen vieren. De viering wordt een kermis die gaandeweg uitspattingen gaat vertonen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er regelmatig tegenkrachten ontstaan die alles in het werk proberen te stellen daar iets tegen te doen. In 1933 was er zo'n poging.

Herinneringen

Eenmaal met het woord 'kermis' geconfronteerd komen bij de oudere Vinkeveners al snel de herinneringen boven. In Vinkeveen mocht alles en kon alles. Hun kermis was altijd dé kermis in het noordwestelijk deel van de provincie Utrecht. Iedereen kwam naar Vinkeveen. Mijdrecht was een wandelstokkendorp, waar men niet echt kermis kon vieren en de kermis van Abcoude was net zo. Dat stond in Vinke-

veen bekend als het koninginnefeest vanwege de vele hoge hoeden die er paradeerden. Ze weten het zeker, kermis heeft alles met het geloof te maken.

In het katholieke Vinkeveen mocht veel meer dan in het door protestanten bestuurde Mijdrecht of Abcoude. Dan zijn er de verhalen van vroeger. Verhalen over de beestenboel op de vrijdagavond, de laatste avond met het einde van de kermis in zicht. Verhalen over

“messenstekerij” en sterke drank in bierflesjes in het café naast het raadhuis.

Verhalen over de boerenzoons die zich tijdens de kermis plotseling oude vetes herinneren en in beschonken toestand proberen met de klompen elkaar de hersens in te slaan. Verhalen over de draaimolen die steevast voor het gemeentehuis stond, de schiettent en de ton waarin tegen de steile wand motorrijders voor het nodige spektakel zorgen. Het is allemaal verleden tijd en de kermis van nu is al lang niet meer te vergelijken met die van toen. Zoals die uit 1933 toen de tijden slecht waren en er voor de zoveelste keer een poging werd aangewend de Vinkeveense kermis een halt toe te roepen.

De overval

In 1933 telt het bestuur van de gemeente Vinkeveen en Waverveen elf raadsleden. De meerderheid is van katholieke huize. Het zijn G.E. Mühlradt, burgemeester en voorzitter van de gemeenteraad, Joh. van Vliet, wethouder, P. Oussoren, wethouder, N. Verrips, N. Aarsman, P. Smit, J. Driehuis, A. Kolenberg, E.A. Kooijman, R. Doornenbal, Th. H. Vredendaal en A. van Diemen. De heer J. Ekel is gemeentesecretaris. Allemaal mannen, want vrouwen in de gemeenteraad zijn in die dagen (nog) niet gewenst. Op 7 juli 1933 zijn allen, behalve de heer Doornenbal, bijeen in de raadszaal van het gemeentehuis. Het loopt tegen middernacht, de vergadering is bijna afgelopen en de rondvraag begint. De heer Verrips, lid van de Anti-Revolutionaire Kiesvereniging krijgt het woord. Hij stelt voor de kermis voor 1933 af te schaffen. Als argumenten noemt hij de slechte economische toestand, de hoge werkloosheid en de bezuinigingen op de uitgaven die inwoners zich moesten getroosten.

Opheffen kost geld

Iedereen schrikt wakker, want dit had men niet verwacht. De kermis stond toch niet op de agenda? Maar in die tijd is in de Vinkeveense raadsvergaderingen veel mogelijk en de voorzitter staat toe het voorstel te behandelen. Raadslid Oussoren, lid van de Hervormde Kiesvereniging, steunt het voorstel zondermeer. Bur-

gemeester Mühlradt kijkt bedenkelijk. Het voorstel overvalt hem. *“Dat kost de gemeente f400,- aan opbrengsten vermakelijkheidsbelasting”*, is het eerste wat hem invalt. Verrips laat zich niet uit het veld slaan. Hij hamert op de slechte toestanden in de veenderij en vindt *“dat tijdens de kermisdagen vele niet nodige uitgaven worden gedaan en ook door gezinnen die zulks niet kunnen voteren”*. Weer krijgt hij steun van Oussoren die stelt dat die 400 gulden aan vermakelijkheidsbelasting weliswaar in de begroting staan, maar het niet ontvangen ervan betekent niet dat daarvoor de belastingen omhoog moeten. Het maximum van de te heffen belastingen is namelijk al bereikt. Raadslid Smit, ook lid van de Hervormde Kiesvereniging, verwijst naar de periode 1914-1918. Ook toen is de kermis afgeschaft, dus waarom nu niet.

Dansen is hoofdzaak

De katholieke raadsleden zijn het met de argumenten van protestantse kant niet eens. Zij vormen een meerderheid in de Vinkeveense raad, alleen zijn dit keer de meningen verrassend genoeg niet gelijkgestemd. Wat dat betreft was de overval van Verrips goed gepland. Kolenberg, lid van de Rooms-Katholieke Kiesvereniging, laat weten dat het op de weg van de overheid ligt maatregelen tegen uitwassen te treffen. Dansen is thans het vermaak van de jeugd en als dit hier wordt belet dan zal het elders worden gezocht en komen de verteringen niet ten gunste van deze gemeente (gedanst werd toen in een houten gebouwtje rechts naast het gemeentehuis en aangebouwd aan het niet meer bestaande café van De Rijk). *“De kermis is in deze gemeente door velen gewenst en deze af te schaffen heeft niet mijne instemming”*, aldus Kolenberg.

Partijgenoot Aarsman laat weten vooraf niets geweten te hebben over het afschaffen van de kermis. De vergelijking met 1914 wijst hij af. *“Gesproken wordt over een economische crisis of economische oorlog. Evengoed kan men spreken over een gekkenhuis en de kermis aan deze inzichten te offeren heeft geen zin. Menig middenstander zal door inkomstenderiving nog verder in het moeras komen.”*

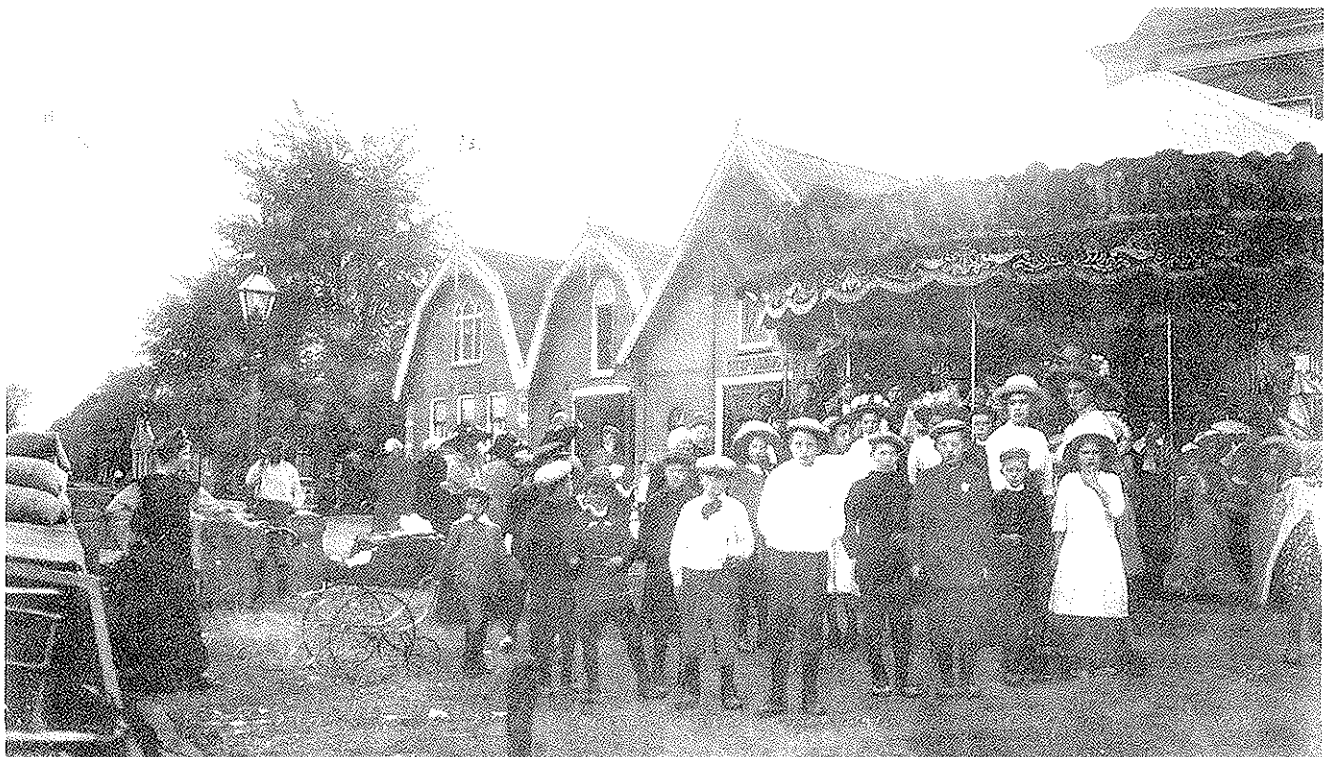
Nipte afwijzing

Van Diemen vindt het spreken over slechte tijden overdreven. Voor een paar jaar terug was het veel erger en toen werd er ook kermis gehouden. *“En de mensen hadden waarlijk nog geld zulks te doen ondanks de zeer lage lonen die betaald werden voor een 40-tal jaren terug. Om op die gronden de kermis af te schaffen gaat niet op.”* De heer Driehuis zegt dat er bezwaren bestaan tegen een draaimolen, bij niet-kermisvermaken wordt deze ook aangetroffen en spreker gunt van harte de jeugd dit kinderlijk vermaak. Kooijman, net als zijn twee voorgangers ook Rooms-katholiek ziet een ander pro-

wordt het voorstel van Verrips met 6 tegen 5 verworpen. Een nipte nederlaag voor de tegenstanders van de kermis. De tegenstemmers waren de heren Aarsman, Driehuis, Van Diemen, Vredendaal, Kolenberg en Kooijman, allen lid van de Rooms-katholieke Staatspartij.

Toch veranderingen

Na stemming blijkt de katholieke wethouder Van Vliet moeite te hebben met de nipte afwijzing. Hij merkte de verdeeldheid binnen zijn fractie en heeft lang moeten nadenken alvorens hij besloot om met Verrips mee te gaan en de kermis af te schaffen. Nu dit is afgeblazen, komt



*De kermis te Vinkeveen anno 1914.
Foto beschikbaar gesteld door Jac. Pothuizen.*

bleem. Mensen die vanwege de kermis schulden maken, dat kan volgens hem niet door de beugel. Hij is wel van mening dat de verteringen in 1933 geringer zullen zijn dan het jaar er voor. Daar haakt de voorzitter dankbaar op in. De verteringen gaan elk jaar steeds verder omlaag. In 1932 waren het er al minder dan in 1931. Verrips heeft het laatste woord. *“Mensen die van steun of armenzorg moeten leven moet geen gelegenheid worden gegeven verteeringen te maken.”* Na in stemming te zijn gebracht

hij met een tegenvoorstel. In 1933 geen drie, maar twee dagen kermis. Partijgenoot Kooijman steunt hem nu zondermeer. Helemaal afschaffen was hem te veel, maar met twee dagen kermis kan hij leven. De aanvallen van de andere Katholieke partijgenoten pareert Van Vliet met de opmerking dat deelnemen aan het debat geen zin had omdat hij toch al van plan was met dit voorstel te komen. Na stemming wordt het voorstel van de wethouder met 6 tegen 5 aangenomen. Tegen stemden dit keer Aarsman, Driehuis,

Vredendaal, Kolenberg en Van Diemen. Bij de volgende verkiezingen zal blijken dat de wethouder met zijn actie tegen de kermis zijn politieke doodvonnis heeft getekend. Op deze laatste stemming volgt een officieel raadsbesluit van de gemeente Vinkeveen en Waverveen. *"De kermis of jaarmarkt te Vinkeveen zal te beginnen met het jaar 1933 aanvangen op de laatste Woensdag der maand September des voormiddags 9 uur en eindigen des Donderdags daarop volgende des avonds 11 ½ uur."* Met dit besluit wordt tevens het besluit van 17 december 1925 ingetrokken.

Eensgezinde tegenactie

Het raadsbesluit brengt half Vinkeveen in beweging. Hun kermis is in het geding. Krap drie weken later is er weer een raadsvergadering. Op de agenda staat een verzoek van J.C. Okkerse, gesteund door 285 personen, om het raadsbesluit te herzien en de kermis net als vroeger op drie dagen te houden. Aarsman verdedigt het niet unanieme stemgedrag van de Rooms-katholieke fractie in de vorige vergadering. Er was geen overleg vooraf geweest omdat het voorstel van Verrips onverwacht ter tafel kwam. Nu is de fractie wel bijeengewees en heeft bepaald de kermis op drie dagen te houden met als sluitingsuur half twaalf wettelijke tijd. Verrips betreurt de houding van de fractie. Hij herhaalt zijn standpunt dat in slechte economische tijden de overheid geen gelegenheid moet geven onnodige uitgaven te maken. Mühlradt heeft het moeilijk. De katholieke fractie is weer eensgezind en in het openbaar wordt al gesproken het raadsbesluit van 7 juli 1933 voor vernietiging voor te dragen. Daarbovenop komt die fractie ook nog met het voorstel de sluitingstijd op zomertijd te stellen. Dat betekent het aanpassen van algemene politieverordening waar hij niet bepaald een voorstander van is. Na stemming blijkt het voorstel van Okkerse met 7 tegen 4 te zijn aangenomen. Tegen stemden

de heren Smit, Oussoren, Verrips en Doornenbal, die er de eerste vergadering niet bij was. Het nieuwe raadsbesluit trekt het besluit van 7 juli 1933 in en stelt de sluitingstijd van de kermis op vrijdagavond half elf. Tevens wordt de Algemene politieverordening aangepast.

Alles weer teruggedraaid

In augustus volgt een verzoek van de kerkenraden van de Hervormde gemeenten Vinkeveen en Waverveen en van de Gereformeerde Kerk te Vinkeveen. Zij willen dat de burgerlijke gemeente terugkomt op het besluit *"inzake de dagen waarop in deze gemeente kermis zal worden gehouden"*. B&W stellen voor dit voorstel voor kennisgeving aan te nemen. Ook hierover wordt weer druk gedebatteerd. Oussoren laat namens zijn fractie weten in te stemmen met het protest van de kerken. Verrips blijft aandringen het genomen besluit terug te draaien want *"op de kermis geschieden dingen in strijd met de geboden Gods."* Met 7 tegen 4 wordt daarop besloten het verzoek van de kerken voor kennisgeving aan te nemen.

In 1934 komt een einde aan de zoveelste poging de Vinkeveense kermis een halt toe te roepen. De heren J.C. Okkerse en L.P. Samsom, respectievelijk voorzitter en waarnemend secretaris van de het comité tot behoud van de kermis, verzoeken de gemeente terug te komen op het besluit van 1933 en de sluitingstijd weer op half twaalf te stellen. Dit voorstel wordt met 6 tegen 5 aangenomen. Tegenstemmers zijn de heren Smit, Doornenbal, Verrips, Kooijman (r.k.) en Oussoren. Twee jaar is er gepraat met onwrikbare uitgangspunten in het achterhoofd waardoor de conclusie al bij voorbaat vaststond. Pas vele decennia later zullen die standpunten lossen worden, maar dan blijkt ook de interesse voor de Vinkeveense kermis praktisch te zijn verdwenen.

*Bron:
Raadsnotulen gemeente Vinkeveen-Waverveen tot 1936.*

Doortje Spaan

door Fred de Wit

Doortje Spaan, 61 jaar oud en getrouwd met Jacob van Eijk, bewoonde het voorste gedeelte van een woning in Waveren Botshol. Het achterste gedeelte werd bewoond door Lena Vuursteen en haar man Machiel Lies. De verhouding tussen deze vrouwen liet kennelijk wel wat te wensen over. Zelfs zoveel dat het Doortje op de eerste mei van het jaar 1807 tussen 5 en 6 uur 's morgens te machtig werd. Jacob en Machiel hadden inmiddels het huis verlaten en waren naar hun werk vertrokken. De beide vrouwen bleven alleen achter.

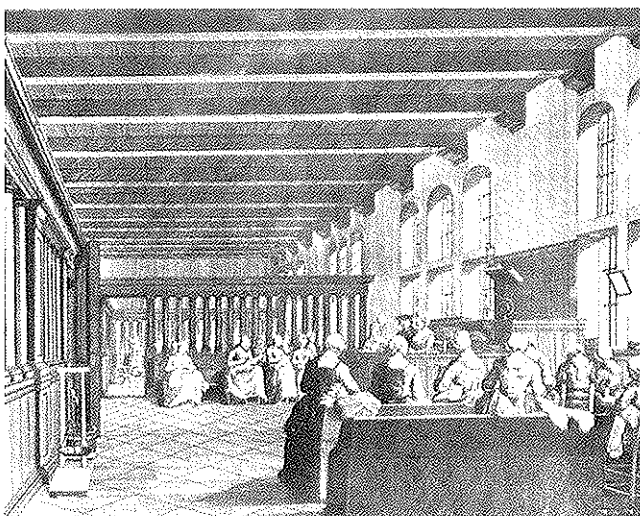
Messteken

Of Doortje slecht geslapen had, weten we niet maar in ieder geval besloot ze haar buurvrouw maar eens op te zoeken. *"Met een vergramd gemoed"* en gewapend met een broodmes viel zij de buurvrouw aan. Zij stak Lena met het mes in de linkerwang tegen haar kaak en toen Lena zich verweerde met een stuk hout, bracht zij haar nog een diepe snede aan de onderarm bij de rechterhand toe. Dit vergrijp bleef niet onopgemerkt en het resultaat was dat Doortje werd ingerekend en overgebracht naar een gevangenis in Amsterdam.

Op 12 januari 1808 moest zij zich voor het gebeurde verantwoorden. Men stelde vast dat zij het misdrijf met voorbedachte rade had gepleegd vanwege het vroege uur en het feit dat zij er rekening mee had gehouden dat beide

mannen reeds naar hun werk waren vertrokken. Bovendien had zij de buurvrouw opgezocht terwijl zij reeds een broodmes in de hand had. De schepenen stelden vast dat zo'n misdaad door een goede justitie niet te dulden was en daarom zeer strafbaar. Er diende daarom recht te worden gesproken in naam van Zijne Majesteit de koning Lodewijk van Holland. De schepenen van Waveren en Botshol eisten daarom dat Doortje zou worden veroordeeld om een jaar te verblijven in het spin- of werkhuis te Amsterdam waar zij met handenarbeid de kost zal moeten verdienen. Bovendien werd haar drie jaar de toegang tot het voormalig departement Holland ontzegd. De eis werd door de rechters overgenomen en Doortje werd conform de eis veroordeeld.

Bron: Dorpsgerechten RAU 49-2166 Waverveen enz. 1703-1811



Interieur van het Spinhuis te Amsterdam. In het Spinhuis werden vrouwen die een misdaad hadden gepleegd en opgepakte prostituées in het kader van hun heropvoeding gedwongen te spinnen. Toch was het Spinhuis, net als zijn tegenhanger voor mannen het Rasphuis, bij zijn oprichting een verbetering in de bestraffing. Aanvankelijk had men, overeenkomstig de ideeën van Coornhert, getracht mensen die een misdrijf begaan hadden, weer tot nuttige burgers te maken. Maar na enige tijd waren deze mooie idealen vergeten en gebruikte men het Spin- en Rasphuis vooral als bewaarplaats van ongewenste individuen.

Uit: De Atlas van Fouquet (1790-1793)



HISTORISCHE VERENIGING

"DE PROOSDIJLANDEN"

opgericht 20 september 1984

Doelstelling

De vereniging stelt zich ten doel de belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkelingen tot de regionale en lokale geschiedbeoefening in De Ronde Venen in de ruimste zin.

Bestuur

- | | | |
|------------------------------|--|----------------------|
| - voorzitter, | P.C. Grundmann | |
| monumentenzorg | Herenweg 38, 3648 CJ Wilnis | telefoon 0297-281578 |
| - vice-voorzitter, | H.J. Röling | |
| genealogie & paleografie | Middenweg 1, 3641 RB Mijdrecht | telefoon 0297-561474 |
| - secretaris, | H. Strubbe | |
| heemkunde & tentoonst. | Kievitslaan 20, 3645 KL Vinkeveen | telefoon 0297-262560 |
| - 2e secretaris, | M. Th. Pietersen-Mourits | |
| externe activiteiten | Dr. J. Severijnplants. 2, 3648 VB Wilnis | telefoon 0297-282462 |
| - penningmeester | B. van Tol-Burgers | |
| | Padmosweg 38, 3648 BG Wilnis | telefoon 0297-284213 |
| - 2e penningmeester, | N. van Beek | |
| ledenadministratie | Irenestraat 14, 3648 BB Wilnis | telefoon 0297-284234 |
| - bibliotheek & documentatie | A. Hagen | |
| | Toermalijn 1, 3643 AA Mijdrecht | telefoon 0297-287550 |
| - archeologie | A.W.M. van den Bosch | |
| | Pijlstaartlaan 70, 3645 GT Vinkeveen | telefoon 0297-263356 |

Redactie-leden 'De Proosdijkoerier'

- | | | |
|-----------------|---|----------------------|
| - redactieadres | Hans Toll | |
| | Conincksmeer 20, 3645 WG Vinkeveen | telefoon 0297-264422 |
| | E-mail: htoll@wxs.nl | |
| - redactieleden | Joop Frankenhuizen, Ton Hagen,
Jan Rouwenhorst en Fred de Wit. | |

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN: 1388-7165. Het is niet toegestaan op enigerlei wijze publicaties uit dit blad over te nemen, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Postadres van de vereniging

Postbus 65, 3648 ZH Wilnis.

Website van de vereniging

www.histver-pl.nl. E-mailadres info@histver-pl.nl

Verenigingslokaal

'Het Prinsenhuis', Prinses Wilhelminalaan 31, Mijdrecht.

Lidmaatschap

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

De lidmaatschapsbijdrage bedraagt f 30,- per jaar.

Bankrelatie: RABOBANK, Mijdrecht, rek.nr. 36.96.18.505.

Verenigingsavond

Iedere maandagavond (behalve in juli en augustus en tussen Kerstmis en Nieuwjaar) van 19.00 tot 22.00 uur in het gemeente-archief (gemeentehuis) aan de Croonstadtlaan 111 te Mijdrecht.



Als bank in de buurt weten we wat er bij u allemaal om de hoek komt kijken.

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee heet 'samenwerken'. Met wortels in de plaatselijke samenleving hebben wij als geen ander een traditie van samenwerken en bouwen aan relaties. Van jong tot oud. Dat is meer dan een belofte. Het is onze mentaliteit. De Rabobank is een bank van mensen voor

mensen. Daarom zijn wij niet alleen volledig thuis in de financiële wereld. Maar ook bij u in de buurt. We weten wat er bij u allemaal om de hoek komt kijken. We weten wat er speelt. Want alleen dan kunnen we echt op uw wensen inspelen.

Met de Rabobank sta je er niet alleen voor.

Rabobank

